

Filozofická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci
Katedra žurnalistiky

Vývoj komiksu v deníku Svobodné slovo v letech 1966–1996

Bakalářská diplomová práce

Karolína Urbišová

Vedoucí práce: Mgr. Martin Foret

Olomouc 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila pouze literaturu a prameny, které cituji a uvádím v příloženém seznamu. Práce má 84 310 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 20. dubna 2015

.....
Karolína Urbišová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Martinu Foretovi za odborné vedení, přínosné rady a připomínky.

Abstrakt

Bakalářská práce mapuje vývoj komiksu v deníku Svobodné slovo v letech 1966 –1996. Charakterizuje komiks, věnuje se jeho historii 20. století na našem území, popisuje hlavní znaky komiksu, definuje základní pojmy týkající se tématu práce a charakterizuje deník Svobodné slovo. Zabývá se také politickým, ekonomickým a společenským vývojem v Československu a jeho vlivem na český komiks. Hlavním cílem analytické části je přehled a charakteristika jednotlivých komiksů a zaznamenání rozdílných a stejných prvků.

Klíčová slova

komiks, strip, Svobodné slovo

Abstract

This bachelor thesis traces the development of comics in the daily newspaper Svobodné slovo between the years 1966 –1996. Characterizes the history of comics in 20th century in our country, describes the main features of the comics, defines the basic concepts related to the topic of work and characterizes the daily newspaper Svobodné slovo. It also focuses on the political, economic and social development of Czechoslovakia and its influence on the Czech comics. The main aim of the analytical part is to summarize and characterize individual comics, its differences and similarities.

Key words

comics, strip, Svobodné slovo

Obsah

1. Úvod	8
2. Česk(oslovensk)ý komiks	9
2.1. Komiks ve 20. století.....	9
2.2. Definice komiksu	10
2.3. Použité pojmy.....	11
3. Vývoj v Československu v letech 1966–1996	13
4. Svobodné slovo	17
5. Komiksy ve Svobodném slovu.....	18
5.1. Příběhy Frantíka Klinděry	18
5.2. Robot Emílek.....	18
5.3. Pan Voves.....	19
5.4. Mahagonový hausbot	19
5.5. Koník Hop	20
5.6. Příběhy oživlého sněhuláka.....	20
5.7. Hotel Victoria.....	20
5.8. Ježek Jožka.....	21
5.9. Vzpouora androidů.....	21
5.10. Přízrak chce tmu.....	22
5.11. Po 7 tisíciletích.....	22
5.12. Historky rodiny Kvítků	23
5.13. Host z vesmíru.....	23
5.14. Silonova zkáza.....	23
5.15. Příhody Pana Pudlíka	24
5.16. Boj o Larryho kótu	24
5.17. Z Čech až na konec světa	25
5.18. Msta Neklanova.....	25
5.19. Strach z vesmíru	26
5.20. Srub v Bílém údolí	26
5.21. Předměstí rezavého prachu.....	26
5.22. Mikulášovy prázdniny	27
5.23. Rytíři sopky	27
5.24. Barborka a Broček.....	28
5.25. Melounek.....	28
5.26. Poklad Inků	29
5.27. Pan Filutek a jeho pes.....	29
5.28. Cvoček.....	29
5.29. Příhody psa Cvočka.....	30
5.30. Pět'a a Břet'a	30
5.31. Cvoček II.	31
5.32. Ptačí výchova	32
5.33. Dobrodružství s klíčkem	32
5.34. Novákovíc nacvičují.....	32
5.35. Kdysi a nyní	33
5.36. Peruánský deník	33
5.37. Modrá rokle	33
5.38. Ztracený kamarád.....	34

5.39. Stínadla se bouří	34
5.40. Jeskyně Saturn	35
5.41. Peanuts	35
5.42. „Tom & Luk“ chrání přírodu.....	36
5.43. Pan Koumák	36
5.44. Ostatní komiksy.....	36
5.44.1. Pan Pukavec cvičí psa	36
5.44.2. Na hlídce	37
5.44.3. Sněhulák na návštěvě	37
5.44.4. Návrat z prázdnin	37
5.44.5. Král Lávra	38
5.44.6. Svátek skřítky Silvestra	38
5.44.7. Komiksy Václava Hradeckého.....	38
6. Komiksy Svobodného slova v číslech.....	39
7. Závěr.....	46
8. Seznam zkratk.....	47
9. Seznam použité literatury a pramenů	48
Použitá literatura	48
Použité elektronické zdroje	49
Použité prameny	49
10. Přílohy	52
Seznam příloh.....	52

1. Úvod

Už od střední školy mě komiksy hrozně fascinovaly. Nikdy jsem nebyla šílenou fanynkou, která jezdila na srazy a hltala je jeden za druhým. Zajímalo mě spíše to zvláštní spojení textu a obrázku. Jsem jejich čtenář nebo divák? Je komiks pouze zjednodušení čistě psaného příběhu nebo naopak ten příběh pozvedá na vyšší úroveň svým uměním? Je zřejmé, že má bakalářská práce na žádnou z těchto otázek neodpovídá, a ani nemůže. Nikdo se ještě neshodl na jedné definici komiksu a já jsem pro to, aby to tak i zůstalo, protože komiks je něčím v podstatě nepopsatelným. Pro mne to už na gymnáziu byla inspirace výtvarná, propojovala jsem v sešitech slova a obrázky a bubliny, až z toho vznikla maturitní práce z výtvarné výchovy.

Pro svou bakalářskou práci jsem se rozhodla prozkoumat komiksy v novinách. Vybrala jsem si deník Svobodné slovo, konkrétně jeho brněnskou mutaci, který pod tímto názvem vycházel od roku 1945 do roku 1996. Zaměřím se na komiksy vycházející od druhé poloviny šedesátých let, konkrétně od roku 1966, kdy polevila cenzura a zákazy, a pokračovat budu až do roku 1996. V tomto roce deník změnil majitele a později i název. Na komiksy se zaměřím z obou stránek, tedy té literární i výtvarné.

Do teoretické části zařadím stručnou charakteristiku komiksu, která mi pomůže určit, co budu zkoumat. Dále historii komiksu 20. století na našem území právě proto, abych zaznamenala, zda vlny cenzur a zákazů měly nějaký vliv na komiksy, vycházející pravidelně v novinách. Pro lepší orientaci v analyzovaném materiálu v mé práci uvedu také krátkou charakteristiku deníku Svobodné slovo a krátký kulturní, ekonomický a politický kontext zkoumaného období. Vysvětlím pojmy, které s výzkumem úzce souvisí.

V analytické části se zaměřím na každý komiks zvlášť. Popíšu, jak vypadaly, popř. o čem pojednávaly, kdo byl jejich autorem, kdy, a popř. v jaké rubrice vycházely. Provedu typologizaci jednotlivých komiksů podle několika prvků. Zaznamenám, co měly komiksy společného, co se naopak lišilo. Budu sledovat jejich zpracování, funkci, zda měly společenské změny vliv na jejich proměnu a jestli nějak reagovaly na dobu, ve které vycházely. Zjistím, jestli se u komiksů Svobodného slova potvrzuje tvrzení tehdejší společnosti, že komiksy jsou čtením pouze pro děti. Ze získaných informací vyvodím závěry.

2. Česk(oslovensk)ý komiks

2.1. Komiks ve 20. století

Kolem komiksu se točí hned několik otázek, na které snad neexistuje jediná správná a „ta pravá“ odpověď. Hned první z otázek se týká historie komiksu. Byť je komiks považován za fenomén 20. století, jeho kořeny klidně mohou sahát až do starověkého Egypta.

Dvacáté století nebylo pro komiks na našem území ideální období. *„Zatímco ve „svobodném“ světě se komiks, kreslený seriál či obrázkové vyprávění postupně v kulturním světě etabloval a získal si renomé tzv. „devátého umění“, v Čechách to měl problematické.“* (Bezděková 2012 1, s. 9). S jeho existencí to šlo nahoru a dolů jako na houpačce. V jednu chvíli jej společnost tolerovala a hned vzápětí byl zakázán nebo omezen. Vyčítáno mu bylo hned několik faktorů. Byl označován za čtení pouze pro děti s americkým buržoazním původem, bez estetické úrovně. Proto se v Čechách až do roku 1989 raději používal termín kreslený seriál, obrázkový seriál nebo obrázkové vyprávění než imperialistickému západnímu světu příbuzný komiks (Diesing 2011, s. 11).

Třicátá léta přinesla boj dvou soupeřů, tedy domácího, lehce vystrašeného komiksového seriálu a nelítostného amerického komiksu s bublinami, které u nás nahrazoval text pod panely. V roce 1938 vznikl seriál Rychlé šípy a zdálo se, že jeho úspěch a oblíbenost usídli komiks už najisto v našem kulturním prostředí (Kořínek, Prokúpek 2012, s. 8).

Komunistický převrat v roce 1948 však znamenal pro komiks přetržení vazeb a kontinuity s vývojem v zahraničí, ale druhá polovina šedesátých let kreslenému seriálu přála o něco více a tak se českým a slovenským čtenářům mohly dostat do rukou díla nebo alespoň ukázky s proslulými postavičkami jako Mickey Mouse a kačer Donald z dílny Walta Disneyho, detektiv Rip Kirby nebo kreslené hvězdy francouzského týdeníku Pif (Bezděková 2012 1, s. 9).

Normalizace sedmdesátých let pokračovala v pomyslné sinusoidě a svobodu, kterou na chvíli komiks získal, zase utnula. Období slávy však poznamenalo několik českých kreslířů- Jana Kristoforiho, Františka Kobíka nebo Miloslava Schönberga. Snad jen Kája Saudek už i před tímto „závanem“ svobody měl jasno, jak tvořit originální komiks, což potvrdil dvěma knihami o lékařce Muriel. V roce 1966 se postaral o zásadní změnu v chápání komiksu se svými kresbami do filmu Kdo chce zabít Jessii?. V dějinách kreslených obrázků s příběhem je také významným mezníkem pražská výstava Comics v říjnu roku 1969. Na této

výstavě byli poprvé oficiálně představeni tuzemští i zahraniční kreslíři (Bezděková 2012 1, s. 9).

„Krátká období relativního vzmachu (roky 1945-1948, 1966-1970) střídala chudší léta přísné kontroly či nelítostného zákazu (1949-1956, do jisté míry i 1971-1985). Mnohokrát narušenou kontinuitu se ale nepodařilo zpřetrhat.“ (Kořínek, Prokůpek 2012, s. 8).

2.2. Definice komiksu

Ve všech knihách, které se komiksem úzce nebo jen okrajově zabývají, se píše, že neexistuje žádná přesná definice tohoto žánru. Kolektiv autorů Dějin československého komiksu 20. století dokonce uvádí, že *„[...]čím přesněji se jej pokoušíme zaměřit či zkoumat (nebo dokonce omezit, spoutat, „definovat“), tím problematičtější a rozostřenější se nám jeví.“* (Prokůpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 15). Je těžké něco vysvětlit, když se společnost nedokáže dohodnout ani na jednom označení. Jak píše v podkapitole 2.3. Historie komiksu, ve 20. století neexistoval pouze jeden výraz, ale hned několik. Ať už ze strachu ze zákazu nebo perzekuce nebo pro odlišení od západního světa, termín komiks se v Česku prakticky vůbec nepoužíval.

Pokud bych přeci jen chtěla zmínit nějaké konkrétní vysvětlení, použila bych jednu z novějších definic Scotta McClouda, který rozšiřuje Eisnerův pojem „sekvenční umění“ (McCloud 2008, s. 7) a postupně dochází k tomu, že komiks je *„záměrná juxtaponovaná sekvence kreslených a jiných obrazů, určená ke sdělování informací nebo k vyvolání estetického prožitku.“* (McCloud 2008, s. 9). Josef Ládek a Robert Pavelka ve své knize uvádějí patřičné encyklopedické heslo, které definuje komiks jako *„[...]umělecké médium, ve kterém jsou za sebou chronologicky uspořádány kresby nebo jiná zobrazení s případným doprovodným textem v cílených sekvencích. Dohromady tedy vytvářejí celek, nejčastěji příběh.“* (Ládek, Pavelka 2010, s. 5). Autoři a odborníci se doposud neshodli a v nejbližší době se snad ani neshodnou na jednotné definici, čemuž napovídá i fakt, že Thierry Groensteen ve své knize Stavba komiksu pojmenoval jednu kapitolu Nenalezená definice a v ní poukazuje na skutečnost, že každý autor si ji přizpůsobuje svým potřebám (Groensteen 2005, s. 25-31). To potvrzuje McCloud, který říká, že *„ať se sebevíc snažíme porozumět světu komiksu, jenž nás obklopuje, část z něj nám stejně zůstane skryta- a záhadná.“* (McCloud 2008, s. 23).

Ve své bakalářské práci se budu inspirovat spisovatelem a odborníky na komiks a stanovím si základní znaky, které musí komiks mít, aby byl komiksem. Z části využiji znaky, které v knize o českém komiksu zmiňuje Helena Diesing. Je to sekvenční narace, což znamená, že obrázky na sebe dějově navazují. Podmínkou je také alespoň jedna postava, která se v příběhu opakuje (Diesing 2011, s. 11). Třetím znakem pro komiksy, komiksové stripy nebo podobné útvary, které autorka zmiňuje je text v bublinách. Tento znak nezařazuji, protože v komiksech, které jsem zkoumala, se vyskytuje text v bublinách, ale i pod panely, což bylo pro český komiks zkoumané doby typičtější. Mnoho komiksů je také úplně němých. Tento znak vynechává také McCloud, který říká, že je rozumné bádát o tom, jestli komiks stojí na kombinaci slova a obrazu, ale použít to jako definici je podle něj omezující (McCloud 2008, s. 21). Oproti tomu kolektiv autorů Dějin československého komiksu 20. století rozlišují dvě formální realizace na komiks v užším slova smyslu s promluhovými bublinami a komentovaný seriál, kdy jsou obrazová pole doprovázena komentářovými popiskami, veršem či prózou (Prokúpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 17). Mezi komiksy řadím také stripy, jakožto jejich podkategorii. I v nich musí být dodrženy zmíněné znaky. Naopak kreslené vtipy, které v novinách často vycházely, nezařazuji, protože jak napsal McCloud „[...]z jednoho kusu prostě sekvenci neuděláte!“ (McCloud 2008, s. 20). Považuji za nutné zmínit, že ve své bakalářské práci používám slova a slovní spojení komiks, kreslený seriál a obrázkové vyprávění jako synonyma.

2.3. Použité pojmy

Ve svém výzkumu pracuji s termíny, které jsou důležité pro mou práci, a které je třeba vysvětlit, protože s výzkumem úzce souvisí a jejich význam se může v různých zdrojích lišit.

Viněta

Podle Groensteena je viněta „ [...] prostorová výseč, izolovaná bílým místem, mezerou, a uzavřená rámečkem, který zajišťuje její celistvost.“ (Groensteen 2005, s. 41). Považuje ji za základní a nejmenší stavební jednotku komiksu, protože ať už je její obsah a složitost jakýkoli, je to entita, se kterou můžeme různě manipulovat. Synonymem pro vinětu je panel, který Diesing popisuje jako „*ohraničené obrazové pole, které láme děj do jednotlivých segmentů a zpřehledňuje celek.*“ (Diesing 2011, s. 11). Při analýze komiksů mě bude zajímat, z kolika vinět se skládají a jak jsou orientované.

Rámeček

Ohraničuje vinětu a uzavírá její děj, čímž jí dodává zvláštní formu. Rámeček má nejčastěji tvar obdélníku nebo čtverce, ale komiks se vyvíjí i v tomto směru a tak čím dál častěji můžeme vidět rámečky kulaté, zaoblené nebo jinak tvarované. Rámeček může být vytyčen ještě před tím, než vznikne kresba, nebo až potom, což je méně častý jev. Podle Groensteena má rámeček šest hlavních funkcí, od ohrazení až po funkci lektuální (Groensteen 2005, s. 57-58). V této práci však pouze rozlišuji, zda viněty v komiksech rámečky obsahují, popř. jaký mají tvar a jestli jsou mezi nimi mezery.

Bublina

V češtině se můžeme setkat se synonymem obláček, Groensteen ji dokonce označuje jako „pytel na slova“ (Groensteen 2005, s. 87). Bublina slouží ve vinětě jako nositelka textu, tedy psaných promluv. Jak už jsem psala dříve, ne ve všech komiksech se bubliny vyskytují a text je pak vepsán do prostoru panelu nebo mimo něj. Hierarchie mezi vinětou a bublinou je tedy zřejmá, bublina se totiž bez viněty nevyskytuje, kdežto naopak je to jev běžný. Stejně jako panel je bublina prostor ohraničený a uzavřený. Může mít několik tvarů, označení bublina napovídá oblému, může však být i hranatá nebo ve tvaru mraku. Různé tvary bublin mohou avizovat různé druhy promluv (nahlas vyřčené x myšlené). V charakteristice komiksů se budu zabývat tím, zda jsou v nich bubliny obsaženy, popř. zda jsou něčím zvláštní.

Strip

Strip je americký pojem, který se do češtiny nijak nepřekládá. Strip tvoří viněty v horizontálním řazení, oddělené bílými mezerami (Groensteen 2005, s. 76). „*Komiksový strip je doslova „pruh“ z obrazových panelů vyjadřujících děj, zpravidla je otiskován periodicky.*“ (Diesing 2011, s. 12). V mé práci označuji za strip i díla, která vyšla pouze jednou nebo byla orientována vertikálně, hlavním rysem je pro mě pruh dvou a více vinět, tvořící příběh. Ne ve všech případech je oddělen mezerami.

3. Vývoj v Československu v letech 1966–1996

Jak už bylo zmíněno v podkapitole 2.1. Historie komiksu, 20. století nebylo pro komiks na našem území zrovna příznivé. Politicko-společenské i ekonomické změny nevytvářely komiksu příjemné prostředí a jeho osud a následný vývoj velice ovlivnily.

Po období tuhého režimu v padesátých letech nastaly v letech šedesátých změny k lepšímu. Do povědomí společnosti pronikaly poznatky o skvělém západním hospodářství, o kterém lidé slychávali čím dál častěji, což zapříčinilo, že se fenoménem doby stala organizovaná zahraniční turistika. V druhé polovině šedesátých let se k tomuto fenoménu přidalo také chalupaření. Mladí poslouchali Beatles, nosili dlouhé vlasy, odmítali svazáctví, toužili po vymoženostech, svobodě a cestování. Jejich pronásledování úřady vyvrcholilo např. celostátní akcí policie v roce 1966, kdy byli tito lidé násilím ostříhaní (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 227–228).

Krise ve straně vyústila na zasedání ÚV KSČ na konci roku 1967, kdy byl vysloven požadavek na odstoupení Antonína Novotného, který byl přezíravý a dával najevo pohrdání Slováky, z funkce 1. tajemníka. V roce 1968 jej na tomto postu nahradil Slovák Alexander Dubček. Ve stejném roce vystřídal po abdikaci Antonína Novotného v úřadu prezidenta Ludvík Svoboda. (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 230). Tomuto období politického uvolnění se říká Pražské jaro, které pokračovalo až k noci z 20. na 21. srpna téhož roku, kdy vojska Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem překročila hranice Československa. Tato operace vedla k úplné okupaci naší země. „*Třicet let po Mnichovu dostala čs. Armáda opět rozkaz neklást odpor [...]. Okupanty však nyní čekal složitý úkol proměnit vojenský úspěch v úspěch politický.*“ (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 235). Ke dvěma nejvýznamnějším dokumentům Pražského jara patřil Akční program KSČ, což byla výzva k reformě komunistické strany a manifest Dva tisíce slov, které sepsal Ludvík Vaculík a podepsali jej stovky osobností i více než sto tisíc občanů.

I když se okupačním vojskům podařilo zadržet a „odsunout“ velkou část mocenské elity, nenásilný odpor obyvatelstva překazil jejich plány o ovládnutí veřejného prostoru. Ulice i média byla plná protiokupačních stávek a demonstrací. I přes tyto nepokoje podepsali všichni reformisté (včetně Dubčeka) moskevský protokol, který zahájil normalizaci poměrů v Československu (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 239).

Klíčové téma Pražského jara, federalizace, bylo platné od 1. ledna 1969, kdy se Československo stalo federací států České socialistické republiky a Slovenské socialistické

republiky. Na protest proti opět začínající cenzuře a normalizaci obětovali svůj život v lednu a únoru 1969 Jan Palach a Jan Zajíc. Moc v Československu převzal Gustav Husák, který v dubnu roku 1969 nahradil Dubčeka ve funkci 1. tajemníka KSČ a tím teprve normalizace nabrala rychlé tempo, což dokazuje srpen téhož roku, kdy Husák osobně podpořil násilné potlačení demonstrace, které mělo za následek pět mrtvých lidí. Normalizace se stala běžnou součástí života a následovalo období vlády „šedé zóny“ (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 240).

V květnu roku 1975 byl Husák zvolen prezidentem ČSSR, který ve svých veřejných vystoupeních nenávisťně reagoval na protesty. Proslulým protestem se stal otevřený dopis Václava Havla Gustavu Husákovi (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 262).

Husákova politika přinesla pro spoustu občanů i mnoho výhod. Získal si je novomanželskými půjčkami, vyššími dětskými přídávky¹ nebo budováním panelových sídlišť, metra, dálnic a přehrad. „*Fenoménem se stal Samizdat, vydávání časopisů i knih navzdory režimním zákazům [...], udržovaly se neformální vzdělávací programy [...], nezávislá kultura žila na koncertech a neoficiálních výstavách.*“ (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 264). I když tyto akce neměly politický charakter, bylo proti nim zasahováno. Právě tyto zásahy vedly k potřebě veřejného nesouhlasu a vznikla nejvýznamnější občanská iniciativa, vycházející z helsinských dohod o lidských právech, Charta 77. Přes všechna opatření (např. anticharta) proti nově vzniklému spolku se Charta 77 stala základnou pro opoziční činnost a praktikování „nepolitické politiky“. V roce 1978 vznikl po boku Charty 77 Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (Tamtéž).

Klid nenastal ani v letech osmdesátých. Husákův režim s neskryvanou nechtí přijal v roce 1984 udělení Nobelovy ceny za literaturu Jaroslavu Seifertovi, mimo jiné signatáři Charty 77. Pro normalizační režim byla typická mimořádně nízká pracovní morálka a vysoké náklady na živobytí, což vedlo k tiché kritice současného stavu. V roce 1985 se do vedení KSSS dostal Michail Gorbačov. Zahraniční politika se pomalu začala proměňovat, Gorbačov viditelně ukazoval svou víru v socialismus a jeho „perestrojka“ „*měla být v první řadě hospodářskou reformou, mnohem méně pak krokem k osvobození obyvatelstva od tuhého stranicko-policejního režimu.*“ (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 280). Gorbačova „glasnost“ zase měla urychlit debatu o slabých místech systému, jenže se obrátila

¹ Tyto výhody byly jednou z příčin prudkého nárůstu počtu narozených dětí v druhé polovině sedmdesátých let, těmto dětem se říká Husákovy děti.

v kritiku stávající politiky a z „pouhého“ ozdravení socialismu se stalo bourání jeho vlastních dogmat (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 281).

V druhé půli osmdesátých let se sice Československo hlásilo ke Gorbačovově politice, lidé se však obávali provázanosti mezi děním v Sovětském svazu a Pražským jarem. Společnost byla ohledně dění v Sovětském svazu skeptická, Charta 77 byla i nadále hlavním opozičním hnutím spolu s Demokratickou iniciativou a Nezávislým mírovým sdružením. V roce 1987 nahradil Husáka na postu 1. tajemníka KSČ Miloš Jakeš. Oficiální politickou opozicí se stalo Hnutí za občanskou svobodu (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 284–286).

17. listopadu 1989 vypukla v Československu, vinou nepravdivé informace o úmrtí studenta po brutálním zásahu při manifestu, sametová revoluce. I když byl důvod pro její uskutečnění právě takový, velké změny byly ve vzduchu už dlouhou dobu, jedním ze spouštěčů byl i leden, kdy se původně pietní akt při Palachově týdnu změnil v týden trvající policejní represe. Důvodů ke změně však bylo o mnoho více, ať už to byla prohlubující se hospodářská krize, průmyslová nevyspělost nebo nedostatek mnohého zboží. „*Paradoxem zásahu policejního zákroku proti demonstraci 17. listopadu byla skutečnost, že šlo o povolenou akci.*“ (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 296). Stejně tak bylo k podivu to, že zasáhli v takovém rozsahu proti studentům, kteří si připomínaly své předchůdce z roku 1939.

Dva dny po revoluci vzniklo Občanské fórum jako důsledek na sobě nezávisle vznikajících studentských spolků a uměleckých svazků. Tato seskupení se spojila v OF jakožto „zástupce veřejnosti“. Studentský návrh generální stávkou i jiné boje studentů a umělců měly velké sympatie u veřejnosti. Slovenská obdoba OF Verejnost' proti násiliu velmi rychle zaujala stejné postavení na Slovensku. 24. listopadu odstoupil Miloš Jakeš, ovšem jeho nástupce byl stejně „nemohoucí“. „*Podstatným faktorem pak byl naprostý úspěch dvouhodinové generální stávkou 27. listopadu, konané pod heslem „Konec vlády jedné strany“.*“ (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 296). V následujících dnech se uskutečnilo několik rozhovorů mezi OF a VPN na jedné straně a vládou na druhé. Formální tečkou za revolucí bylo zvolení posledního československého prezidenta Václava Havla dne 29. prosince 1989.

Konečně se mezi většinou občanů rozlila dlouho očekávaná vlna radosti, političtí vězni byli propuštěni, vedoucí úloha KSČ formálně zrušena. V červnu roku 1990 se k volbám dostavilo skoro 90 % voličů, lidé probírali politické dění v zemi a sledovali zpravodajské a diskuzní pořady. Byl přijat nový název státu Česká a Slovenská Federativní republika

(ČSFR). V prvních svobodných volbách s přehledem zvítězilo Občanské fórum v českých zemích a Verejnost' proti násiliu na Slovensku. Překvapivě hodně hlasů získali komunisté. Ministerská křesla byla obsazená osobnostmi z OF, do čela Federálního shromáždění byl opětovně zvolen Alexander Dubček. Po volbách se na pravici OF začala vytvářet opozice v čele s Václavem Klausem, který byl později zvolen předsedou Občanského fóra. V roce 1991 se OF rozdělilo na Občanské hnutí s bývalými disidenty a Občanskou demokratickou stranu vedenou Klausem (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 300–302).

Nové Československo usilovalo o nápravu škod způsobených v minulosti komunistickým režimem „[...]byly vytvořeny zákonné předpoklady pro rehabilitace, tj. zrušení politicky motivovaných rozsudků, a pro finanční odškodnění politických vězňů [...]“. (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 311). Probíhaly také majetkové restituce, tedy navrácení zabavených majetků původním majitelům.

Neustálé spory o česko-slovenské uspořádání, v nichž nefungovala ani autorita Václava Havla, nebyly až do voleb v červnu roku 1992 vyřešeny. V českých parlamentních volbách zvítězila koalice Klausovy ODS a křesťansko-demokratické strany, na Slovensku Mečiarovo Hnutí za demokratické Slovensko. Vůdci „dali hlavy dohromady“ a „na konci roku 1992 přijalo Federální shromáždění ústavní zákon o zániku federace a 1. ledna 1993 vznikly dva samostatné státy.“ (Cuhra, Ellinger, Gjuričová, Smetana 2006, s. 314). Prezidentem byl v lednu 1993 zvolen Václav Havel.

4. Svobodné slovo

Tištěný deník Svobodné slovo, ústřední titul Československé strany socialistické, nositel Řádu práce, patřil mezi významná novinová periodika v době socialismu v tehdejším Československu.

Toto periodikum vzniklo již v roce 1910 pod názvem České Slovo ve vydavatelství národně socialistické strany Melantrich. Pod vedením Jaroslava Šaldy se z něj stal jeden z největších a nejmodernějších tiskařských podniků ve střední Evropě (Halada 2006, s. 206). Činnost deníku byla v letech 1914-1918 zastavena, ale se vznikem Československa se fungování opět obnovilo. České slovo vyjadřovalo podporu demokracii v republice, stejně jako vládě prezidenta Masaryka. Během druhé světové války vycházel pod názvem Národní souručenství. K přejmenování na České slovo došlo v roce 1945 (Nechvátalová 2008, s. 46). Jak uvádí Josef Schrabal, Melantrich a jeho České slovo se staly jedním z pilířů kultury za první republiky (Schrabal 1997, /online/).

Aby deníku bylo umožněno vycházet i po válce, musel změnit název, čímž se distancoval od vlastní minulosti. Předválečné České slovo se tedy změnilo na Svobodné slovo a zůstalo ústředním listem Československé strany národně socialistické. Šéfredaktorem byl Ivan Herben a průměrný denní náklad deníku v roce 1947 činil 300 000 výtisků. (Bednařík, Jirák, Köpplová 2011, s. 233)

Právě tyto noviny sehrály důležitou roli během a po sametové revoluci. Na rozdíl od jiných periodik zveřejňovaly pravdivé a necenzurované informace o dění v zemi. „*Bez ohledu na rychle klesající příděl novinového papíru se náklad deníku vyšplhal až k půl miliónu výtisků.*“ (Sígl 2010, /online/). 20. listopadu 1989 začal deník vycházet jako první necenzurované oficiální periodikum.

V roce 1996 se stala hlavním akcionářem nakladatelství Melantrich skupina Chemapol Group. V roce 1997 se opět změnil název, tentokrát se Svobodné slovo přejmenovalo na Slovo, které se lišilo i svou grafickou podobou. V roce 1999 Melantrich ukončil svou činnost, čímž postupem času zaniklo i Slovo (Bednařík, Jirák, Köpplová 2011, s. 373).

5. Komiksy ve Svobodném slovu

U Svobodného slova jsem zkoumala komiksy, které v tomto deníku vycházely v období od roku 1966 do roku 1996. Komiksy, nebo spíše v té době preferovanější výraz kreslené seriály, se objevovaly hlavně v pravidelné dětské rubrice Slovíčko, která vycházela převážně v sobotu, výjimečně pak v pátek nebo v neděli, ojediněle i v jiný den (např. během svátků). Menší množství komiksů pak bylo součástí rubriky Slovo na sobotu nebo v Kvítku na poslední straně sobotního vydání, které mimo jiné obsahovalo i spoustu kreslených a psaných vtipů a bylo určeno především starším čtenářům.

5.1. Příběhy Frantíka Klinděry

Prvním pravidelně otiskovaným komiksem ve zkoumaném období byly Příběhy Frantíka Klinděry. Už na první pohled je patrné, že autorem tohoto kresleného humoristického seriálu je Josef Lada. „*Ladovy děti vypadají dospěle, což je pro Ladovy kresby typické, zvířata mají lidské tváře.*“ (Bezděková, Krejčí 2012 2, s. 108). Komiks byl v novinách otiskován celkem šestnáct sobot zásluhou Svatopluka Hrnčíře, redaktora dětské rubriky Slovíčko (Prokúpek 2014, /online/). Čtenáři se však s tvorbou Josefa Lada mohli na stránkách Svobodného slova setkat již v minulosti. Tentokrát příběh vypráví o chlapci, který od kouzelníka získá moc proměňovat se v různá zvířata a náležitě ji využívá k trestání zlých, nepoctivých a lakomých lidí, stejně jako k pomáhání těm slabším a dobrým. Každá epizoda seriálu se skládá ze tří až sedmi čtvercových nebo obdélníkových vinět, které doplňují prozaicky psaný příběh, umístěný vždy pod jednotlivými panely. V celém seriálu se vyskytla pouze jedna bublina s promluvou, konkrétně ve čtrnácté epizodě, kde mluví Franta v podobě papouška. Příběhy Frantíka Klinděry vycházely ve Svobodném slově od 6. ledna do 20. dubna 1968.

5.2. Robot Emílek

Hned následující sobotu po posledním díle o Frantíkovi vyšel ve Slovíčku strip o robotovi Emílkovi, který v první epizodě utekl z televizních obrazovek k redaktorovi Svobodného slova Psandírkovi. Tímto je krásně a příhodně vysvětleno, co je robot Emílek vlastně zač. Tato epizoda totiž odkazovala k původnímu televiznímu seriálu Robot Emil scénáristy Jiřího Melíška. Robůtek Emil byl ve své době velice oblíbenou postavou, která se dočkala mnoha různých zpracování, od televizního seriálu, přes divadlo, až ke dvojímu

komiksovému zpracování. První verzi s názvem Robot Emil nakreslil pro časopisy ABC a Československá televize Jiří Winter Neprakta. Robota Emílka pro Svobodné slovo ztvárnil Jiří Šašek, který nejenže ho nakreslil do komiksu, ale v seriálové a divadelní verzi si jej také zahrál. Včetně úvodního dílu má tento příběh celkem dvacet dva částí, každá je rozdělena do čtyř vinět. Pouze v příběhu s názvem *Robot Emílek pracuje* nejsou mezi vinětami mezery. Obrázky jsou buď němé, nebo obsahují oba typy promluv, tedy v bublinách nebo pod panelem. Každý díl je ukončen vtípnou pointou. Seriál byl otiskován od 27. dubna do 19. října 1968.

5.3. Pan Voves

Současně s Emílkem Svobodné slovo vydávalo další seriál, tentokrát hlavně pro dospělé. Komiks Pan Voves kreslil Miloš Novák na náměty Michala Vaněrky nebo J. Černého. *„Kreslil ho jednoduchou, lehce geometrizující karikaturní linkou, která však dostatečně vystihovala jak mimiku, tak postoje postav. Námětově se seriál řadil k tradici příhod nejrůznějších „pánů“, kteří se v domácím komiksu vyskytovali hojně především ve 30. a 40. letech, a soustředil se na komunální satiru.“* (Prokúpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 458). Podle Bezděkové je tón seriálu mentorský (Bezděková, Krejčí 2012 2., s. 108). Pan Voves mimo jiné nadává na problémy své doby, řeší ekonomii, a ač ženatý, zakládá v hospodě klub rozvedených. Každá epizoda je rozdělena do tří pásů, viněty jsou až na pár výjimek pravidelné čtverce nebo obdélníky a promluvy jsou vždy vepsány do bublin. Komiks vycházel v rubrice Slovo na sobotu celkem desetkrát, a to od 6. července do 28. září 1968.

5.4. Mahagonový hausbot

Po Panu Vovsovi, ale současně s Emílkem zahajuje Svobodné slovo detektivní seriál. Jak sami seriál uvádějí u první epizody, jedná se „historii několika morálně defektních lidí“, kteří pro požitky klidně vraždili a zároveň historii inspektora Dorgese, který nadělá pár chyb, ale nakonec úspěšně učiní zlu přítrž. Stejně jako pan Voves je Mahagonový hausbot dílem Miloše Nováka, který podle Foreta tentokrát uplatňuje novou stylizaci. *„Využil zde ostrou, čistou realistickou perokresbu, kterou ilustroval i dobrodružnou prózu, nyní ji však dynamicky přizpůsobil komiksovému vyprávění.“* (Prokúpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 458). Hlavička je v prvních čtyřech epizodách v levém horním rohu komiksu, od pátého dílu je uprostřed mezi panely. Poměrně zvláštní je zde značení celkem třinácti epizod. První

dvě nejsou očíslované, třetí je označena římskou číslicí a ostatní vždy arabskou, někdy s tečkou někdy bez. U tohoto komiksu se začíná rýsovat několik prvků, které byly později ve Svobodném slově pro tohoto autora typické. Promluvy postav jsou vepsány do bublin a některé viněty obsahují také popisek. Tento příběh s dynamickým dějem vycházel od 12. října 1968 do 18. ledna 1969.

5.5. Koník Hop

Komiksy Miloše Nováka byly většinou pro starší čtenáře, proto redakce přidala i seriálek pro děti. Koník Hop Ondřeje Sekory vycházel už na stránkách Lidových novin dětem a to v roce 1937. Tento rozdivočelý lichokopytník se objevil celkem v devíti pokračováních, přičemž prvních šest bylo rozděleno do čtyř vinět, zbylé tři do tří. V jedné epizodě se objevila citoslovce, při klapotu podkov a ve dvou dalších promluvy v bublinách, jinak je komiks němý a obrázky mluví samy za sebe. Komiks vycházel ve Slovíčku od soboty 26. října do 29. prosince 1968, což bylo výjimečně kvůli svátkům vydání nedělní.

5.6. Příběhy oživlého sněhuláka

Následující rok si redakce pro nejmenší recipienty připravila opět obrázkové vyprávění Ondřeje Sekory, tentokrát s názvem Příběhy oživlého sněhuláka, „*jehož hrdina se vzepřel pasivnímu osudu svých druhů a postavil se na stranu dětí, kterým pomáhal proti starším klukům i nerudným dospělým.*“ (Prokúpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 168). Příběh má vždy šest panelů rozdělených do dvou pruhů. První dvě epizody jsou němé, v následujících čtyřech je text v bublinách a poslední díl je opět němý. Podle Prokúpeka byla poslední část zveřejněná v Lidových novinách dětem v roce 1937 komentovaná prózou pod jednotlivými poli (Prokúpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 168), ve Svobodném slově však otiskli konec beze slov. Sněhulákovy příběhy byly vydávány od 4. ledna do 15. února 1969.

5.7. Hotel Victoria

Francouzský inspektor Dorges se vrací s novým případem v komiksu s názvem Hotel Victoria. Opět vyšetřuje případ, ve kterém nechybí drogy, únos nebo obchod s bílým masem a Dorges se dostává až do exotického Jemenu. Autorem je opět Miloš Novák, jehož fantazie pracovala na plné obrátky. Foret konstatuje, že se z městského inspektora stává kopie slavného nesmrtelného agenta 007. „*V akčním příběhu z exotického prostředí Dorges střílí*

tekutým kyslíkem i slunečním laserem, bojuje s opicí, jezdí na velbloudech i pštrosích, na chvíli osedlá i velrybu a žraloka, řídí letadlo, honí padouchy na střeších vlaku a z motorky rozbité během honičky v horách sestaví během chvíle koloběžku.“ (Prokúpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 168). Tento detektivní komiks obsahuje také spoustu vědeckofantastických motivů, které pravděpodobně moc dívek neosloví. Hotel Victoria měl celkem dvacet tři pokračování a jejich viněty byly seřazeny do dvou řádků (pouze první epizoda byla ve třech). Název byl vždy v mezipanelovém prostoru, viněty byly čtvercové nebo obdélníkové a občas jim chyběly rámečky. Stejně jako u Mahagonového hausbotu byly v některých vinětách popisky psány bíle na černém podkladu. Promluvy pak byly klasicky černě v bílých oválných, obdélníkových nebo mráčkových bublinách. S komiksem se čtenáři v rubrice Slovo na sobotu mohli setkávat od 25. ledna do 28. června 1969.

5.8. Ježek Jožka

V únoru téhož roku se v sobotních novinách začal objevovat další zvířecí hrdina Ježek Jožka. Autorem tohoto komiksu byl podle podpisu R. Čáp, což je pseudonym hned pro dva tvůrce- Radka Pilaře, který byl tvůrcem roztomilé postavičky a Ladislava Čapka, který potom příběhy rozkresloval (Bezděková, Krejčí 2012 2, s. 109). Seriál se vždy skládal ze čtyř vinět, které dohromady tvořilo čtverec. Tento zábavný dětský komiks vycházel celkem šest let a dočkal se neuvěřitelných 252 pokračování. Příběhy o ježku Jožkovi si vždy vystačily bez promluv, jediná slova, která se v seriálu nacházela, byly popisky budov, obchodů nebo různé cedule a byly psány psacím i tiskacím písmem. Vzhledem k tomu, že byl autor omezen prostorem, podařilo se mu pouze jednoduchými tahy perem stvořit neuvěřitelně nápadité a pointované příběhy (Prokúpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 529). Komiks o Jožkovi vycházel s několika přestávkami od 22. února 1969 do 30. prosince 1974.

5.9. Vzpoura androidů

Díla Miloše Nováka měla ve Svobodném slovu patrně velký ohlas, proto redakce zařadila další z jeho komiksů s názvem Vzpoura androidů. Scénář napsal Emil Škaloud. Opět se jednalo o komiks převážně pro dospělé a troufám si říci, že spíše pro mužskou část čtenářů. Hlavní hrdina příběhu, vesmírný pilot Claudius, se vydává s posádkou na jeden z měsíců Saturnu, aby zachránil svého právě uneseného starého otce. Smrtící záření však naruší mozky androidů a ti se rozhodnout spálit všechny na Zemi. Další z vědeckofantastických komiksů

tohoto malíře obsahoval již typické prvky jako inverzní popisky, promluvy v bublinách, titulek uprostřed panelů. Jako nesrozumitelnou mluvu mimozemské civilizace použil několik vlnek, spirál, čárek, koleček čtverečků a křížků. V textu se nachází také odpovídající výrazy a jména jako kosmolet, android, kybernetik, genhormony, Claudius, Triton, Ajax, Libella apod. Každé pokračování mělo zpravidla šest vinět ve dvou pruzích. Stejně jako u Mahagonového hausbotu jsou epizody očíslovány až od třetího dílu. První dvě a pátá epizoda mají titulek v horní oblasti komiksu, u zbytku je uprostřed. Milovníci vesmírných dobrodružství našli v deníku celkem dvacet čtyři epizod tohoto komiksu, a to každou sobotu od 5. července do 13. prosince 1969.

5.10. Přízrak chce tmu

Komiks z vesmírného prostředí vystřídal další, tentokrát už poslední případ detektiva inspektora Dorgese. Vzhledem k tomu, že komiks Miloše Nováka podle scénáře neznámého autora nebyl na rozdíl od Peruánského deníku otiskován v dětské rubrice, ženské nahé tělo bylo vyobrazováno bez jakýchkoli zásahů a úprav. Inspektor vyšetřuje poněkud bizarní případ, který zahrnuje příšeru z jezera, muže-opici a ženu s leopardími pažemi. V jednom z celkem jedenácti pokračování nám doktor prozrazuje, že příběh se odehrává v říjnu roku 1990. Obrázkový seriál byl opět rozdělen do dvou řádků v jedné epizodě a byl otiskován již tradičně v sobotu od 10. ledna do 21. března 1970.

5.11. Po 7 tisíciletích

Dá se říct, že komiksy Miloše Nováka získávaly ve Svobodném slově své místo. Stalo se tradicí, že čtenáři našli v novinách svůj oblíbený vědeckofantastický příběh. Bez zbytečné pauzy vyšel týden po případu s přízrakem komiks s názvem Po 7 tisíciletích. Příběh scénaristy Emila Škalouda pojednává o týmu botaniků, kteří v džungli zahlédnou záhadný letoun. Když se za ním pak vydá speciální jednotka, objeví ve zchátralé budově z prehistorického města mumii mladé ženy starou 7 tisíc let, která po jejich zásahu oživne a zmizí. Příběh má celkem devět pokračování, nichž každé je rozděleno do šesti vinět na dvou řádcích. Titulek je vždy ve prostředku mezi vinětami a střídá se bílé písmo na černém pozadí a černé písmo na pozadí bílém. Komiks vycházel od 28. března do 23. května 1970.

5.12. Historiky rodiny Kvítků

Aby množství „klučičích“ komiksů trochu odlehčili, připravili si redaktoři Svobodného slova nový zábavný komiks Historiky rodiny Kvítků, který vycházel pravidelně v rubrice Kvítko. Tento kreslený seriál byl určen pro každého, kdo se rád zasměje problémům všedního života, především v partnerském životě. Seriál byl rozdělen do čtrnácti epizod a každá měla svůj vlastní rýmovaný název (např. Pan Kvítko, manžel, má ohně dosti, jen potřebuje víc příležitosti.). I když paní Bezděková píše, že se seriál obešel bez textu, úplně nemá epizoda je pouze čtvrtá o tom, jak paní Kvítkovou nezastraší tanky, ale malá myška. V ostatních pokračováních je přinejmenším jedna bublina s promluvou. Doslova ve vině je podepsán autor scénáře i kreseb Cetkovský, který využívá prostoru a pokaždé své jméno vepíše na jiné místo. Komiks je jako všechny ostatní samozřejmě černobílý, ale poprvé jsem zaznamenala i šedou barvu a to pouze v osmé epizodě, kde pan Kvítko kácí strom s obrázkem své tchyně. S typicky českou rodinou se mohli čtenáři setkávat každou sobotu (třetí epizoda však vyšla výjimečně v pátek, protože redakce vydala Kvítko o den dříve na prvního máje) od 18. dubna do 18. července 1970.

5.13. Host z vesmíru

„Titul následujícího příběhu Host z vesmíru sliboval další vědeckofantastické vyprávění, tentokrát se však Škaloudův scénář držel o něco více při zemi a poprvé do děje zapojil dětské hrdiny.“ (Prokůpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 460). Tři kamarády překvapí bytost z cizího kosmoletu, což jim zprvu nikdo nevěří, ale vzhledem k tomu, že mořští ježci bezdůvodně narostou do obřích rozměrů, začnou pátrat po původci tohoto jevu a zjistí, že na vině je právě letoun z jiného světa. Autorem kreseb byl opět Miloš Novák. Komiks měl devět pokračování, jež se každé skládalo z šesti panelů ve dvou pruzích. Tento seriál otiskovala redakce od 30. června do 25. července 1970.

5.14. Silonova zkáza

Po Hostu z vesmíru následuje další Škaloudův příběh s kresbami Miloše Nováka. Podobně jako v dříve vydávaném komiksu Vzpoura androidů zde autor poukazuje na rizika, která s sebou přináší přílišné spoléhání na stroje. Příběh se odehrává v roce 2500 a použité vymoženosti z budoucnosti a otrocké zacházení s roboty působí velice naivně, až zajisté nechtěně parodicky (Prokůpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 460). Podobně jako ve zmíněné

Vzpouře androidů příběh obsahuje spoustu termínů pro navození správné atmosféry z budoucnosti. Můžeme tak sledovat auta a vznášedla řízená servomechanismy, různé počítače a roboty. Lidé jí řízky z řas, neznají význam slova dům, protože žijí v autech. Komiks byl podobně jako předchozí rozdělen do šesti vinět ve dvou řádcích. U prvního dílu bylo krátké představení seriálu. Číslování se objevilo opět až u třetího dílu. K výtvarnému zpracování již není třeba nic dodávat, kresby Miloše Nováka už jistě byly pro čtenáře Svobodného slova lehce poznatelné. Silonova zkáza měla sedm epizod a vycházela od 1. srpna do 12. září 1970.

5.15. Příhody Pana Pudlíka

Opět se dostáváme do rubriky Kvítko, ve které nevycházelo ani zdaleka tolik komiksů jako ve Slovičku, ale když už se zde nějaký seriál objevil, opravdu stál za to. Tentokrát si redakce připravila příběhy, které mají hned tři P, jmenovaly se totiž Příhody Pana Pudlíka, *„tematicky oscilující mezi karamboly a úsměvnými „zlepšováky“ a formálně mezi vertikálním a horizontálním stripem.“* (Prokúpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 502). Pan Pudlík je postavička poněkud zvláštní, je silně karikována a její tělo je kromě detailů jakoby nakresleno jedním tahem černého pera. Příběhy jsou až na jednu epizodu (kdy pan Pudlík řekne pouze „víte, já jsem analfabet“) němé, vyskytuje se v nich pouze pár popisků a jednou použité citoslovce „škyt“. První, vertikálně orientovaná, epizoda se vzhledově úplně vymyká, obsahuje totiž pět důkladně orámečkových neočíslovaných vinět. Všechny následující příběhy mají pouze tři viněty a to v devíti, horizontálně orientovaných, případech orámečkové nebo alespoň oddělené čarami a ve zbylých dvaceti pěti epizodách, které jsou nakresleny vertikálně, označené čísly v kroužku. Strip vycházel nepravidelně a autor tohoto minimalistického dílka je neznámý. Pan Pudlík zažil od 15. srpna 1970 do 2. září 1972 celkem třicet pět tablů.

5.16. Boj o Larryho kótu

Po úsměvných příbězích pana Pudlíka následoval jak jinak, než komiks Miloše Nováka s názvem Boj o Larryho kótu. V poslední společné práci Nováka se Škaloudem byl tématem opět střet s „Jiným“ světem. Tentokrát se nejednalo o neposlušné stroje a roboty, ale o podivné podmořské žaborybí lidi. *„Scénarista Emil Škaloud měl o sci-fi pouze vágní představu, neuměl vyprávět obrazem a jeho libreto byla plná logických nesmyslů a mezer*

v ději. Dnes tak na těchto komiksech zbývá k ocenění prakticky jen profesionální výtvarná stránka.“ (Kořínek, Prokůpek 2012, s. 53-54). Komiks byl již tradičně rozdělen do šesti panelů ve dvou pruzích a tentokrát byl číslován až od čtvrtého pokračování. Měl celkem patnáct epizod a vycházel od 19. září 1970 do 9. ledna 1971.

5.17. Z Čech až na konec světa

„Post Novákova scénáristy od dalšího ročníku převzal Ladislav Langpaul, který nejprve adaptoval Jiráskovo zpracování cestopisu Válava Šaška z Bírčova Z Čech až na konec světa o mírumilovném poselstvu vyslaném králem Jiřím z Poděbrad k evropským dvorům.“ (Prokůpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 461). Lev z Rožmitálu vede výpravu přes několik zemí do Anglie, Francie, Španělska a Portugalska. Ne všude je však jejich mírové poselství dobře pochopeno, mnohdy jsou i pronásledováni. Poslové po cestě předvádějí, jak jsou silní, čestní, odvážní a ničeho se nebojí. Tento historicko-cestopisný příběh byl po mnohých fantasy komiksech možná vítanou změnou, která měla celkem devatenáct pokračování. Postavy v tomto obrázkovém příběhu jsou velice realisticky ztvárněny, mají ostře řezané rysy a jejich šatstvo je, stejně jako jejich mluva, přizpůsobeno době. I když autor ztvárňuje jiné téma, jeho styl i zpracování epizod zůstaly stejné. Proto i tento komiks měl šest více či méně čtvercových a obdélníkových vinět ve dvou řadách. Titulek neměl pokaždé stejné umístění, ale vždy se nacházel uprostřed mezi panely. Tentokrát byl příběh očíslován od začátku do konce. První díl vyšel 16. ledna a poslední byl otisknut 22. května 1971.

5.18. Msta Neklanova

Langpaulova Msta Neklanova byla stejně jako předchozí komiks adaptací Jiráskova díla (Prokůpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 461). Jednou z hlavních postav je ljutoměříčský vladyka Neklan, jehož vesnice byly vypáleny Lučany. Jelikož je nemocný a starý, pošle za sebe mladého a silného bojovníka Čestmíra, který nepřátelského vojevůdce zabije, pak ale sám padne. Lidé tedy prokouknou Neklanův podvod a rozdělí se na dva tábory. Až smrtí panovníka a volbou nového se spory uklidní. Stejně jako v seriálu Z Čech až na konec světa Novák skvěle zpracovává dobové ošacení, výstroje, vizáž i celkovou atmosféru, která působí temně až strašidelně. Komiks opět obsahuje všechny prvky, jako jsou popisky, bubliny, titulek uvnitř mezi obrázky, kterých je opět šest v jedné epizodě. Redakce tento komiks vydávala ve dvaceti pokračováních od 29. května do 9. října 1971.

5.19. Strach z vesmíru

Jako další se v rubrice Slovo na sobotu objevil v pořadí již jedenáctý Novákův komiks Strach z vesmíru. Tentokrát byl autorem scénáře Pavel Toufar. Opět vědeckofantasticky zaměřený příběh vypráví o první výpravě lidí na Mars. Autoři si pro čtenáře připravili napínavý seriál o dvou kosmických lodích, které chtějí přistát na Marsu, jedna z nich však v půli cesty vybuchne a v druhé nastanou problémy. Selže centrální počítač, kontrolky blikají, loď ztratí kontakt s lidmi na Zemi, v kabině klesá tlak, jeden kosmonaut umírá a zbylá posádka bez nemůže na Marsu přistát a je možné, že ji členové pozemních jednotek budou nuceni zničit. Opět se zde setkáváme s klasickým modelem člověk versus stroj, kde opět vítězí zdravý lidský rozum. Jak už byli čtenáři jistě zvyklí, jedna epizoda obsahovala celkem dva řádky po třech vinětách. Seriál měl celkem dvacet pokračování a vycházel od 16. října 1971 do 4. března 1972.

5.20. Srub v Bílém údolí

S komiksem Srub v Bílém údolí scénáristy Svatopluka Hrnčíře a kreslíře Jozefa Scheka se pozornost vrátila zpátky k dětské rubrice Slovíčko. Klukovský komiks vypráví dobrodružství dvou chlapců, Marka a Oldy, kteří se vydají na lyžařskou výpravu a najdou záhadný srub, který je Markovi velice povědomý. U srubu leží muž se zlomenou nohou, kterému kluci pomohou. Když se po čase vrátí do Bílého údolí, potkají tam neteř zraněného muže a postupně vyřeší záhady, kterými je dům opředen. Obrázkový seriál měl celkem dvanáct pokračování. Titulek se vždy vyskytoval v levé části a byl psaný vertikálně. Promluvy postav byly vepsány v bublinách a každá epizoda měla šest nebo sedm vinět. Srub v Bílém údolí byl otiskován od 11. března do 27. května 1972.

5.21. Předměstí rezavého prachu

„V létě 1972 pak Slovo na sobotu poskytlo na deset týdnů prostor seriálu Předměstí rezavého prachu.“ (Prokúpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 640). Scénář k tomuto komiksu napsal Lubomír Kubík a autorem kreseb byl Láďa Pelc. Hned první epizoda zaujme medailonky s portréty dvou hlavních hrdinů Jirky Koláře a Mirka Veselého a krátkým uvedením, že se jedná o dva nerozlučné kamarády, jejichž odvážná dobrodružství budeme moci sledovat v tomto novém seriálu. Příběh obsahuje spoustu promluvových bublin a popisek, jež zabírají většinu prostoru vinět, kterých je průměrně šest na epizodu. Další

zajímavostí jsou velká komiksová citoslovce inspirovaná zahraničními komiksy, kdy jedno tučně orámované slovo „OOOÁÁÁŘ“ přesahuje klidně dvě viněty. Výtvarné zpracování poskytuje zajímavé detaily na mluvící ústa nebo ručně psaný vzkaz. „Pokračování příště“ na konci každé epizody láká ke čtení dalšího dílu. Seriál se dočkal celkem deseti dílů a pro čtenáře byl otiskován každou sobotu od 1. července do 2. října 1972 v rubrice Slovíčko.

5.22. Mikulášovy prázdniny

Další ze série civilně klukovských komiksů s názvem Mikulášovy prázdniny nakreslil podle scénáře Ladislava Langpaula opět Miloš Novák. Chlapec tráví prázdniny u svého neposedného a tak trochu dobrodružného dědečka, který si koupit nový vůz-veterána. Mikuláš zažije s dědou šílenou jízdu autem, stejně jako nebezpečný let s novým kamarádem Martinem v utrženém horkovzdušném balonu. Komiks začíná Mikulášem, který čtenářům představuje sám sebe i svého dědu Vavřince. Promluvy byly opět psány v obláčcích a některé viněty obsahovaly popisky. Seriál měl celkem patnáct pokračování a každá epizoda opět obsahovala většinou tři různě tvarované viněty na řádku. Obrázkové vyprávění vycházelo od 11. listopadu 1972 do 17. února 1973.

5.23. Rytíři sopky

Rytíři sopky byly dalším klukovským komiksem, který dočasně vystřídal Jožku v rubrice Slovíčko. Autorem kreseb podle scénáře M. Procházky byl opět Miloš Novák. Hlavní hrdinové Tonda a Kamil prozkoumávají kráter nečinné sopky a setkávají se zde s bývalým ruským partyzánem Vasilem, který se zde vrátil, aby našel zakopanou lahev se vzkazem, a vypráví chlapcům svůj příběh. Seriál měl devět pokračování a vycházel od 6. října do 1. prosince 1973.

Následující rok vyšli opět Rytíři sopky, opět očíslování od jedničky, tentokrát se však nejednalo o jeden celistvý příběh, nýbrž o jednotlivá dobrodružství Tondy, Kamila a jejich kamaráda Jirky, kterého už čtenáři potkali na konci posledního vyprávění. Kluci zakládají klubovnu, kterou jim někdo poničí a ukrade jim kroniku, odhalují zloděje, který vykrádá vlaky, navštíví válečného pamětníka a nakonec jedou na tábor (Prokůpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 575). Tento seriál měl osm epizod a vycházel od 6. dubna do 25. května 1974.

Oba seriály byly po výtvarné stránce podobné těm předchozím- epizoda obsahovala šest panelů ve dvou rádcích, postavy měly ostře řezané rysy, byly propracované a realistické,

promluvy byly psány v bublinách a popisky byly pouze dva, a to v prvním vyprávění ve čtvrté a šesté epizodě. Aby postava ruského partyzána byla věrohodná, použila občas ruské výrazy jako „*što vy zděs*“ nebo „*zdrávtvujtě, soudruzi*“.

5.24. Barborka a Broček

Po poslední epizodě Ježka Jožky vyplnilo Svobodné slovo místo novým komiksem se stejným prostorovým zpracováním a opět zvířecím hrdinou. Výjimečně dívčí komiks Barborka a Broček autora Willyho Moeseho byl otiskován podle originálu Blaff & Biene, který vycházel mezi léty 1961–1962 (Prokůpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 718). Poměrně oblíbené spojení dítě a pes zafungovalo i v těchto příbězích, kterých vyšlo hned padesát jedna. Jednotlivá pokračování na sebe nenavazovala a kromě malého množství nápisů se obešla bez textu. V každém pokračování mohli nejmenší recipienti sledovat milé a mnohdy zábavné zážitky malé holčičky a jejího pejska. Každá epizoda se skládala ve většině případů ze čtyř čtvercových nebo obdélníkových vinět situovaných do čtverce. Zajímavé jsou rámečky, které nejsou kresleny rovnými čarami, jsou jakoby načrtnuté. Občas je epizoda vizuálně ozvláštňena. Například v příběhu, kde hrdinové lezou na skálu je jeden čtverec rozdělen do dvou trojúhelníků nebo když Bročka honí divoká husa, ocitne se pejsek úplně mimo zarámované panely. Kresby byly velmi jednoduché a dětské. Příhody Barborky a Bročka vycházely od 4. ledna do 20. prosince 1975.

5.25. Melounek

Současně s Barborkou a Bročkem vyšly ve Slovíčku tři krátké epizody o Melounkovi, které nakreslil a napsal Mirek Procházka. V sobotním vydání ze dne 23. srpna 1975 vyšly hned dvě epizody o tlustém chlapečkovi a jeho trápení, když skáče do rybníčku a jezdí na kole a o týden později, tedy 30. srpna, o tom, jak skáče na strom pro jablka. Příhody o Melounkovi jsou pouze krátké stripy o dvou vinětách, které byly nakresleny vertikálně. Epizody, které byly vždy doplněny krátkou básničkou o strastech obézního chlapce, nebyly po výtvarné stránce nijak zvlášť propracovány. Zábavnou formou mohl mít komiks pro děti i lehce poučnou funkci a nabádat je k pohybu, aby neskončily jako Melounek.

5.26. Poklad Inků

Po komiksu o přátelství člověka a zvířete vycházel ve Slovíčku sedmidílný seriál Poklad Inků, jehož autorem byl opět Jozef Schek. Skupina archeologů se v tomto příběhu vydává do hor, kde objeví cestičku ve skále, záhadné znaky v jeskyni a zlatý talisman. Nevědí však, že je sledují strážci inckých pokladů, kteří je pak pronásledují a zajmou. Nalezený talisman jim ovšem pomůže vyváznout ve zdraví a oni z hor odlétají. Každé pokračování je očíslováno, u třetí epizody se objevila zřejmě tiskařská chyba, protože byla označena opět dvojkou. Kromě první epizody, která má sedm vinět ve třech rádcích, dodržují ostatní už nepsané pravidlo šesti vinět ve dvou pruzích. Postavy jsou kresleny velmi realisticky. Komiks byl otiskován od 31. prosince 1975 do 14. února 1976.

5.27. Pan Filutek a jeho pes

Po Barborce a Bročkovi ve Slovíčku krátce zahostoval polský komiks, ve kterém vystupuje člověk a pes. Pan Filutek a jeho pes měl pouze čtyři epizody a jejich autorem byl Lengren. Pan Filutek je podivný panáček, který připomíná kostlivce z dílny Tima Burtona. Má pavoučí nohy a ven nosí frak, deštník a buřinku. Cosí na jeho obličejí, pravděpodobně vousy, připomíná zobák kačera Donalda. Ve výtvarném zpracování se bije strašidelnost pána a roztomilost štěněte. Každá epizoda má tvar čtverce o velikosti dvakrát dvě viněty, které mezi sebou mají mezery. Komiks se obešel beze slov. Tyto rozporuplné příběhy vycházely od 6. do 27. března 1976.

5.28. Cvoček

První epizodou s názvem **Nejhezčí dárek and Jak se seznámili** začíná ve Slovíčku dlouhodobě vydávaný dětský komiks o dalším přátelství člověka a psa. Chlapec dostane pod stromečkem štěně a epizoda láká čtenáře k dalšímu dílu s názvem **Jak se bude jmenovat?** ve kterém pejskovi dají jméno Cvoček. Příhody mají vždy vlastní název, většinou Cvoček a někdo/něco (Cvoček a sněhulák, Cvoček a škola, Cvoček a konzervy) nebo Cvoček něčím/něco dělá (Cvoček ošetřovatel, Cvoček sáňkuje). Pouze jedno pokračování se svým názvem vymyká. Je totiž psáno hůlkovým písmem a jmenuje se **DVA BÁSNÍCI-VRÁNA A CVOČEK**. Formát byl vždy stejný, příběhy byly pravidelně uspořádány do obdélníku o čtyřech vinětách, vždy dvě viněty ve dvou rádcích. Obrázky v těchto kratičkých příbězích buď mluvily samy za sebe, byly tedy němé a určené i pro nejmenší čtenáře, tedy spíše diváky.

V druhém případě byly doplněny krátkým textem, který se nenacházel v bublinách, jak bylo pro komiks ze zahraničí typické, ale byl umístěn volně v prostoru uvnitř panelu a byl psán hůlkový písmem. Z výtvarného hlediska byly komiksy velice jednoduché, kresleny pouze černou linkou, bez zbytečných detailů, což bylo v tomto případě, stejně jako text, uzpůsobeno jejich příjemcům. Funkce tohoto kresleného seriálu byla převážně zábavní, občas naučná. Epizod s různými názvy bylo celkem sedmnáct a vycházely od 7. ledna do 29. dubna 1978.

5.29. Příhody psa Cvočka

Hned následující týden vyšel opět další příběh o Cvočkovi, ovšem od tohoto dílu měly všechny epizody jednotný název Příhody psa Cvočka. Tento seriál taky nebyl na pokračování, jednalo se o vtípné situace ze života hlavního hrdiny, mluvícího (zda opravdu mluví nebo jsou to jeho myšlenky nelze poznat, jelikož text není umístěn do bublin nebo jinak rozlišen od ostatních promluv) psa Cvočka, a jeho kamarádů, které jsou sice určeny pro malé čtenáře, ale nejednou pobaví i rodiče nebo starší sourozence. Stejně jako v předchozím případě byly tyto epizodky rozděleny do 4 vinět orientovaných do čtverce (pouze ve třech případech jsou spodní dvě viněty spojeny v jednu dlouhou). Komiks o Cvočkovi měl osmdesát tři epizod a vycházel od 6. května 1978 do 21. června 1980. Pod posledním příběhem je podepsána autorka Jitka Hrnčířová.

5.30. Pět'a a Břět'a

Dalším kresleným seriálem, který vycházel nepravidelně a s přestávkami v rubrice Slovičko, jsou dobrodružství Péti a Břeti z pera malíře a karikaturisty Miloše Krmáška. Pět'a a Břět'a jsou dva kamarádi nebo bratři, kteří zažívají v každém sobotním vydání Svobodného slova spoustu dobrodružství. Jezdí na prázdniny, trampují, opalují se na pláži, stanují, jezdí na prkně, sbírají houby, hrají kopanou a mnoho dalšího. Jednotlivé epizody na sebe nenavazují a jsou kresleny velice minimalisticky, na pohled působí dojmem, že je kreslilo dítě. Opět slouží převážně pro pobavení a radost dětských čtenářů. Všechny příběhy jsou němé a rozdělené do čtyř vinět, stejně jako v případě Cvočka. Názvy dílů jsou psány psacím písmem, což doplňuje jednoduše kreslené obrázky. Devět příběhů Péti a Břeti vycházely od 5. července 1980 do 30. srpna téhož roku. Poté, co byly nahrazeny dalším pokračováním o Cvočkovi, se do Slovička vrátily 3. října 1981 a dělaly dětem radost v deseti vydáních za sebou až do 5. prosince téhož roku. Jako jediný komiks vycházely také v roce 1982,

konkrétně od 20. února do 28. srpna. Tato poslední série vtipných příběhů dvou chlapců má patnáct dílů.

5.31. Cvoček II.

Po krátké pauze s Pét'ou a Břét'ou se na scénu vrátil oblíbený Cvoček, jehož první příběh navazoval na poslední díl ze série Příhody psa Cvočka. Nové vyprávění neslo název **Cvoček hledá Pepíka** a tentokrát bylo na pokračování. Pejsek se v něm vydává hledat svého kamaráda, kluka Pepíka, který odjel na tábor. Cvoček se přitom dostává do problémů, zažívá nejedno dobrodružství, ale nakonec se šťastně shledá se svým kamarádem. Komiks měl celkem devět pokračování a byl opět rozdělen do čtyř oken, avšak od minulých dílů se lišil tím, že byl doplněn o text pod vinětami. Cvoček hledal Pepíka v rubrice Slovíčko od 6. září do 1. listopadu 1980.

O týden později vycházely kreslené příběhy opět se stejným hrdinou s názvem **Cvoček hlídá klubovnu**. Cvoček při nepěkném počasí pozná několik zvířecích přátel, kteří mu pomáhají dopadnout zloděje, jež z klubovny ukradl stan. Tento seriál měl sedm epizod a skončil 20. prosince 1980.

Postava psa Cvočka má ve Svobodném slovu patrně velký úspěch a tak se v novém roce objevila v šestnáctidílné sérii s názvem **Cvoček letí do světa**, ve které Cvoček nasedne do horkovzdušného balonu, který ho odnese až na pustý ostrov, kde se seznámí s trosečníkem Robinzonem a dalšími zvířátky a společně bojují proti pirátům. Tento seriál měl patnáct pokračování a vycházel od 10. ledna do 1. května 1981.

Další, v pořadí pátou sérií, byl **Cvoček a papoušek**, která měla dohromady osm dílů. Cvoček si z opuštěného ostrova přivezl papouška, ale Pepík ho zanesl do zoologické zahrady a Cvoček se ho vydá získat zpět. Děti si tento příběh mohly prohlížet od 9. do 27. června 1981.

Seriál o mluvícím zvířátku završila série s názvem **Cvoček na táboře**. Jsou prázdniny a tak Pepík odjíždí na stanový tábor, Cvoček se však nedá a rozhodne se jet se svým kamarádem. Poslední série o Cvočkovi měla devět epizod a byla otiskována od 4. července do 29. srpna 1981.

O oblíbenosti psího hrdiny svědčí také **Vánoční soutěž slovíčka aneb Co se přihodilo Cvočkovi** (12., 19., 24. prosince 1981).

5.32. Ptačí výchova

V roce 1983 vycházel ve Slovíčku jediný komiks a tím byla Ptačí výchova. Napsal a nakreslil ho Tomáš Gayer². Stejně jako předchozí komiksy byl i tento velice jednoduše nakreslený a rozdělený do čtyř panelů. V tomto obrázkovém seriálu se vyskytuje text vepsaný do bublin, které mají tvar čtverců nebo obdélníků se zaoblenými rohy. Nadpis je psán písmem psacím a je hezky výtvarně zpracovaný, text v bublinách je psán písmem hůlkovým. V úsměvných komiksem poučuje a učí ptačí rodič své mládě a používá spoustu frází, které známe od svých rodičů nebo prarodičů i my lidé, např. „*To je mi dnes mládež!*“ nebo „*Dříve se žilo prostě*“. Ptáci mají také spoustu narážek na lidi. I když byl kreslený seriál určen dětem, určitě pobavil i starší čtenáře. Seriál měl celkem deset epizod a vycházel od 16. července do 17. října 1983.

5.33. Dobrodružství s klíčkem

Rok 1985 patřil dvěma komiksům. První vycházel stejně jako ty předchozí v rubrice Slovíčko, určené převážně pro děti a jmenoval se Dobrodružství s klíčkem a autorkou byla Jitka Šafusová. Hlavní hrdinkou komiksu je Míša, která viděla, jak někdo v podezřelém autě unesl muže a na tom místě zůstal ležet klíč, který dívku zavede až k unesenému profesorovi a nápoji neviditelnosti. Podle Bezděkové jsou kresby velice jednoduché, seriálek svérázně zpracovaný, avšak poznamenaný amatérismem, což by mohlo vypovídat o tom, že se jedná o dílo nějaké čtenářky. O ničem takovém však Slovo neinformovalo (Bezděková 2012 2, s. 176). Kreslený seriál byl vždy uveden pár větami a další text se pak vyskytoval přímo v panelech, kterých bylo šest až deset v jedné epizodě. Dívčí dobrodružství mělo deset dílů a vycházelo od 16. února do 20. dubna 1985.

5.34. Novákovíc nacvičují

Následoval pětidílný karikaturní komiks Miloše Nesvadby Novákovíc nacvičují. Vzhledem k tomu, že tento seriál nebyl určen dětem, vycházel v rubrice Kvítko. Pojednává o pětičlenné rodině, která trénuje na spartakiádu, jejíž šestý ročník byl zahájen 27. června 1985. „*Seriál[...]* sestával pravidelně z šesti polí uspořádaných do dvou panelových řádků a ve svém spartakiádním burcování přímo tematicky navazoval na starší obdobné práce

² Dne 6. prosince 1980 vyšel tomuto autorovi v Kvítku ještě vertikálně orientovaný pětipanelový humorný strip o počasí, doplněný promluvkami vyskytujícími se volně ve vinětě.

(Táta, máma, Věrka a já a Cvičí celá rodina).“ (Prokůpek, Kořínek, Foret, Jareš 2014, s. 679). Komiks vycházel od 1. do 29. května 1985 a tentokrát byl určen pro oko staršího čtenáře.

5.35. Kdysi a nyní

V humoristické rubrice Kvítka vycházel i srovnávací strip Kdysi a nyní. Text vyšel z pera Jana Plachetky a obrázky doplnil Jan Hrdý. Pouze dvouvinětový strip proti sobě velice vtipně staví dvě stejné situace ve dvou různých dobách. Tento strip se lehce vymyká definici, přesto jsem jej zařadila. Obsahuje viněty, bubliny a dá se říci, že postavy se opakují, jen zažívají jinou dobu. Od ostatních komiksů se liší tím, že popisuje dvě situace, ale nemá děj. Měl celkem osm dílů a vycházel od 31. května do 30. srpna 1986.

5.36. Peruánský deník

Od roku 1988 mělo Slovíčko novou podobu a nové místo než dosud. Tentokrát Svobodné slovo otisklo kreslený seriál na pokračování, který potěšil spíše starší čtenáře. Jednalo se o Peruánský deník, který podle scénáře spisovatele Miloše Macourka nakreslil malíř Kája Saudek. Seriál měl celkem třicet dva epizod, protože redakce z původní jedné strany udělala vždy dvě pokračování. Pro oko alespoň trochu znalého čtenáře je zde na první pohled znát rukopis slavného Saudka, který vytvořil také titulek, jenž příběh po celou dobu provází. I když se redakce tímto krokem snažila přilákat širší čtenářský okruh, požádala malíře, aby v předposlední části vyretušoval ženská prsa. Vzhledem k tomu, že se příběh nacházel v dětské rubrice, redaktoři se snažili děti „uchránit předčasnému sexuálnímu probuzení“ (Bezděková, Krejčí 2012 2, s. 173). Komiks je mnohem propracovanější, než ty předchozí, určené výhradně pro děti. Je rozdělen do pěti až deseti vinět na stránce. Text vepsán do bublin a obrázky mnohdy přesahují rámečky. Tento speleokomiks byl otiskován od pátku 8. ledna do soboty 13. srpna 1988.

5.37. Modrá rokle

Dne 20. srpna roku 1988 vyšla v sobotní příloze upoutávka na nový speleokomiks Modrá rokle, který napsal Jaroslav Foglar a nakreslil opět Kája Saudek. Jednalo se o první díl z komiksové triologie. „*I když jméno Jaroslava Foglara začínalo být „politicky tolerováno“*“,

svým způsobem to bylo „hrdinské“ vstřícné gesto k tomuto tak často zakazovanému autorovi.“ (Bezděková, Krejčí 2012 2, s. 176).

Hlavním hrdinou je třináctiletý krasobruslař Denny, který touží vyhrát MMM (Městské Mistrovství Mládeže), ale dva cizí výrostci ho zraní na kluzišti. Denny po nich pátrá a náhodou se stane členem klubu Saturn, se kterým později zažívá, jak už to ve „foglarovkách“ bývá, spoustu dobrodružství. Při jedné výpravě objeví lom s jeskyněmi, který pojmenují Modrá rokle a v něm jeskyni, které začnou říkat Jeskyně Saturn, což je název jednoho z dalších dílů této trilogie. Příběh měl celkem dvacet čtyři pokračování a vycházel od 27. srpna 1988 do 4. února 1989.

5.38. Ztracený kamarád

Titulní strana k následujícímu komiksu byla otištěna 11. února 1989. Redakce Svobodného slova si pro čtenáře Slovíčka připravila druhý díl z dříve zmíněné trilogie autorů Foglar-Saudek s názvem Ztracený kamarád. Tento komiks, o příhodách Dennyho a jeho přátel z klubu Saturn, měl dvacet čtyři dílů a měla na něj navazovat třetí, závěrečná část seriálu Jeskyně Saturn. Kája Saudek však nestačil k připravené literární předloze nakreslit včas své obrázky a tak od dalšího týdne vycházel komiks jiný. Podle čtenářů a fanoušků této trilogie je druhý díl zajímavější a napínavější než ten první. Zajímavostí je, že v šestnáctém díle s názvem *Takovým by měl být každý dospělý* je v roli prodavače sportovních potřeb, který klukům prodá člun na dluh, vyobrazen autor příběhu Jaroslav Foglar. Ztracený kamarád vycházel vždy v sobotu od 18. února do 29. července 1989.

5.39. Stínadla se bouří

Aby se redakce vyhnula seriálové pauze, začala vydávat známý komiks z roku 1970 Stínadla se bouří od Jaroslava Foglara s obrázky Marko Čermáka. Po dvacet čtyři sobot vycházel tento seriál o známé pětici chlapců, Mirku Dušínovi, Jarkovi Metelkovi, Červenáčkovi, Jindru Hojerovi a Rychlonožkovi, všem známým jako parta Rychlých šípů. V sobotu 5. srpna autoři Slovíčka tento seriál představili a vzhledem k tomu, že Stínadla navazují na Záhadu hlavolamu, požádali také autora, aby čtenáře uvedl do děje. V komiksu Stínadla se bouří se Rychlé šípy snaží od maskovaného a tajemného Širokko získat ježka v kleci a v něm ukrytý plán létajícího kola. Každá epizoda byla rozdělena do čtyř pruhů a obsahovala dvanáct až patnáct vinět. Promluvy byly psány černě v bílých bublinách stejně

jako popisky. Seriál našli čtenáři na stránkách Slovička poprvé 12. srpna 1989 a jak to vše dopadlo, zjistili 20. ledna 1990.

5.40. Jeskyně Saturn

Poslední díl z trilogie o „Saturňácích“ s názvem Jeskyně Saturn byl v novinách představen 27. ledna 1990. Vzhledem k tomu, že byla trilogie přerušena vyprávěním o Rychlých šípech, redakce čtenářům připomněla, co se odehrálo v minulých dvou dílech. Také je zde zmíněno, že trilogie byla napsána pro Českou speleologickou společnost. Komiks je rozdělen vždy do šesti vinět ve dvou páscích (až na dvě výjimky, kdy je prostřední viněta prvního řádku rozdělena do dvou a v posledním díle jsou na prvním řádku viněty čtyři a na druhém pouze dvě) stejně jako tomu bylo u Peruánského deníku. Rozhovory postav jsou opět vepsány do bublin. Jeskyně Saturn byla rozdělena do čtyřiceti osmi pokračování. První díl vyšel 3. února 1990 a poslední 19. ledna 1991.

5.41. Peanuts

Od prosince roku 1990 začalo Svobodné slovo otiskovat jeden z nejslavnějších amerických kreslených seriálů s názvem Peanuts autora Charlese M. Schulze. Ke čtyřicátému výročí od vzniku těchto příběhů zakoupila redakce práva a Peanuts byl v novinách poprvé otisknut jako malý dárek k Mikuláši. Ještě než se tak stalo, otiskla redakce krátké představení seriálů a obrázky z historie. Jak také avizovala, tento komiks vycházel ve více než dvou tisících novinách. Není divu, že přišel k takové oblibě. Krátké stripy v hlavní roli s líným bíglem Snoopym, jeho majitelem Charlie Brownem a dalšími, jsou ideální zábavou mezi každodenními zprávami. Horizontálně orientovaný strip, byl rozdělen ve většině případů do tří vinět (ale také do dvou, do čtyř a občas se skládal pouze z jedné dlouhé viněty), mezi kterými byla mezera. Tento strip nevycházel pravidelně v sobotu, jako předchozí komiksy. Ze začátku redakce vydávala příběhy slavného psa každý den. Nevyskytovaly se na stejném místě ani na stejné straně. Později vycházel strip každou středu a sobotu a poté už nahodile. Střídal se stripy němé a s bublinami. Peanuts byl otiskován od 1. prosince 1990 do 20. února 1992.

5.42. „Tom & Luk“ chrání přírodu

V roce 1992 vycházel pouze jediný komiks s názvem „Tom & Luk“ chrání přírodu. Už z názvu je patrné, že tento šestidílný prázdninový seriál má naučnou funkci. Seriál Tom a Luk napsal R. YAN a nakreslil JEEP. Ve spolupráci s Mgr. Foretem jsme zjistili, že pod přezdívkou JEEP se skrývá Jiří Filípek, který si ovšem není jistý, kdo byl v té době scénáristou. Po umělecké stránce je komiks hodně podobný tvorbě Káji Saudka. Promluvy postav jsou psány už klasicky v bublinách, a co se týče jazyka, autor používá hodně nespisovných výrazů a obecnou češtinu. Vyšlo celkem šest epizod, které většinou obsahovaly osm vinět ve dvou pruzích. Příběh Toma a Luka o ochraně přírody vycházel o letních prázdninách, konkrétně od 11. července do 15. srpna 1992.

5.43. Pan Koumák

Jako poslední v mnou zkoumaném období vycházel ve Slovíčku příhody pana Koumáka. Jednalo se o strip, který měl většinou tři viněty a měl celkem devět pokračování. Každá epizoda měla vlastní název (Pan Koumák hasí požár, Pan Koumák na státní návštěvě, Pan Koumák a jeho pes). Pan Koumák je starší gentleman s knírem, který vždy nosí kostkované sako a buřinku. Jeho styl oblékání dodává příhodám na komičnosti. Až na slovo „SUPER“, které se vyskytlo v epizodě Pan Koumák hasí požár, se strip obešel bez textu. Veselé příhody s touto postavičkou vycházely od 26. ledna do 7. června 1996.

5.44. Ostatní komiksy

V rubrikách Kvítko a Slovíčko vycházela spousta dalších stripů a komiksů, bohužel většina vycházela anonymně a bez názvu. Spousta z těchto obrázkových příběhů byla inspirována každodenními situacemi a sloužila k pobavení. Zařazuji zde několik zástupců komiksů a stripů, které měly pouze název nebo známého autora. Většina z nich byla jednorázového charakteru.

5.44.1. Pan Pukavec cvičí psa

28. března 1970 vyšel v rubrice Kvítko anonymní komiks s názvem Pan Pukavec cvičí psa. Jednalo se pouze o jednu epizodu ze života pana Pukavce, který má sen, že se o něj jeho pes bude starat a donese mu jídlo až do postele. Tak dlouho ho to učí, až to dopadne tak, že

sám obsluhuje psa. Tento krátký úsměvný příběh se řadí k mnoha dalším komiksům s tematikou člověk a pes. Zvláštností je, že jednotlivé obrázky nebyly zvlášť orámovány, rám byl pouze jeden a to kolem celého příběhu. Aby recipient věděl, jestli má postupovat po řádcích nebo odshora dolů, autor do příběhu zakreslil šipky. Komiks měl celkem šest výjevů a obešel se beze slov. Ve stejném stylu byl nakreslen anonymní komiks **Pan Pouchlý a jeho velká láska**. Dohromady tři viněty byly orámované jako celek, nikoli zvlášť. Jednalo se o vtipnou situaci s pointou a jednotlivé obrázky byly očíslovány, pro správné postupování při čtení. Podobných komiksů, kde jednotlivé viněty nejsou orámovány, vyšlo v rubrice Kvítka mnoho.

5.44.2. Na hlídce

V sobotu 9. října 1972 vyšla krátká jednorázová komiksová příhoda z pionýrského tábora s názvem Na hlídce. Zajímavostí je, že autorkou byla čtenářka Slovička Ivana Rorčinová. Pouze čtyřvinětový komiks byl vertikálně orientovaný. I když se jedná o na první pohled dětskou rukou kreslený, naivní a velice jednoduchý obrázek, nechybí mu nic, co by správný komiks měl mít. Viněty jsou orámovány, postavy se opakují, příběh má jednoduchý děj, dokonce i promluvy postav jsou v bublinách.

5.44.3. Sněhulák na návštěvě

Za zmínku stojí i krátký kreslený příběh, který se v zimě roku 1977 objevil ve Slovičku. Sněhulák na návštěvě je krátká básnička Jana Vodňanského doplněna o kresby Jitky Hrnčířové, autorky psa Cvočka. Chlapec postavil sněhuláka, který se bál zůstat venku sám a tak ho vzal sebou domů. Kresby jsou opět jednoduché a dětské a příběh byl rozdělen do tří vinět, které od sebe nebyly odděleny rámečkem, ale slokami básně.

5.44.4. Návrat z prázdnin

Na konci léta roku 1979 se ve Slovičku objevil další strip neznámého autora, který byl pro děti velice aktuální svým tématem, přesto měl humorný nádech. V tomto vertikálně orientovaném stripu se chlapec vrací z prázdnin od moře a nejhorší podle něho je to, že se bude muset mýt a proto si do vody ve vaně alespoň nasype sůl, aby mu to připomnělo moře. Strip obsahoval pouze tři viněty a promluvy byly vepsány volně do viněty. Jednorázový komiksový strip vyšel 25. srpna 1979.

5.44.5. Král Lávra

Ve Slovíčku se také objevily další obrázky Josefa Lady. Jako první vyšel úryvek z pohádky Král Lávra, jejíž autorem byl Karel Havlíček Borovský. Krátký úsek z příběhu byl doplněn kresbami Josefa Lady a pod každým ze čtyř panelů byl kousek textu. Vizually to jako komiks působilo, i když viněty nebyly orámované celé, byly od sebe značně oddělené a recipient měl jasnou představu, kde jsou jejich okraje. Krátký do čtverce situovaný komiks byl doplněn o text, který vysvětlil zbytek příběhu. O několik týdnů později vyšla ve Slovíčku pohádka Josefa Lady **O slavném detektivu Sultánovi**, doplněna také o jeho kresby. Tentokrát se za komiks považovat nedala, ale zde se čtenáři dozvěděli, že Ladova tvorba byla publikována k 90. výročí od jeho narození a 20. výročí úmrtí.

5.44.6. Svátek skřítky Silvestra

Jako silvestrovský bonus vydala redakce v roce 1986 krátký komiks s názvem Svátek skřítky Silvestra, který pro Slovíčko nakreslila Eva Průšková. Měl celkem dvanáct panelů a zajímavostí bylo, že bubliny i obrázky přesahovaly rámečky a narušily tak pravidelné uspořádání, ale zároveň propojily jednotlivé viněty v jeden ucelený příběh.

5.44.7. Komiksy Václava Hradeckého

Přestože ve Svobodném slově vycházelo spousta bezejmenných komiksů, rozhodla jsem se zmínit právě tento, jehož autorem je karikaturista a malíř Václav Hradecký. Činím tak proto, že se jedná o jediný bezejmenný komiks, u kterého vyšlo více pokračování. Mezi lety 1995–1996 jich vyšlo šest. Jednalo se o satirické komiksy s pointou, ve kterých vždy vystupuje stejný panáček, který je pro Hradeckého typický. Každý díl řešil jiné téma většinou na téma mezilidských vztahů, každodenních situací a politiky. Tyto komiksové příběhy měly dvě nebo tři viněty, které neměly rámečky, komiks byl orámován jako celek. Text byl vepsán uvnitř v orámovaném prostoru.

6. Komiksy Svobodného slova v číslech

Pouhou jednu věc měly všechny komiksy ve Svobodném slově společnou, a proto jsem ji nezmiňovala u každého komiksu zvlášť. Jedná se o barvu. Všechny komiksy, vzhledem k tomu, že vycházely v novinách, byly černobílé. Ve všem ostatním se mnohdy lišily, pár jich mělo nějaké znaky společné. V analýze je použita typologizace podle prvků a znaků, jež mají komiksy společné a jimiž se liší. Každý rok vycházel jiný počet komiksů, kreslené seriály měly různá témata a pokaždé jiný počet epizod nebo vinět. Podle prvků, které jsem zaznamenala ve výzkumu, rozděluji komiksy do několika skupin podle různých hledisek a využívám metody kvantifikace.

V této části se budu věnovat komiksům, vycházejícím pravidelně, jež měly alespoň název, popř. i známého autora. Komiksy z kapitoly 4.44. zde řadit nebudu. Považuji za nutné zmínit, že komiks o Cvočkovi dělím do osmi sérií³. Hned v první tabulce, kde se zabývám komiksem s nejvíce epizodami, však všechna pokračování ze všech cyklů sčítám. Číním tak, protože v názvu vždy figuruje hlavní hrdina Cvoček, který všechna vyprávění spojuje. Stejně tak Rytíře sopky počítám jako jeden komiks, přestože vycházely s přestávkou a nikterak nenavazují, měly stejný název a stejné hlavní hrdiny. Oproti tomu cykly o detektivu Dorgesovi a klubu Saturn mají pokaždé vlastní název, proto je počítám každé zvlášť.

První kategorií, kterou posuzuji, je *počet epizod* u seriálů na pokračování. V tomto ohledu vyhrává pomyslné první místo s 252 pokračování, což bylo pro němý komiks pro děti neobvykle vysoké číslo, obrázkový seriál Ježek Jožka Radka Pilaře a Ladislava Čapka, čímž se tito autoři stávají nejvíce zastoupenými mezi scénáristy a kreslíři. Jejich komiks vycházel ve Svobodném slově v průběhu pěti let. Nejméně epizod, tedy pouhé tři, měl veršovaný seriál Melounek. V tabulce č. 1 zaznamenávám dvanáct komiksů, jež obsahovaly nejvíce epizod.

³ První obsahuje jednotlivé epizody s vlastním názvem, následují Příhody psa Cvočka, Cvoček hledá Pepika, Cvoček hlídá klubovnu, Cvoček letí do světa, Cvoček a papoušek, Cvoček na táboře a Vánoční soutěž se Cvočkem.

Tabulka č. 1: 12 komiksů s největším počtem epizod

Pořadí	Komiks	Počet epizod
1.	Ježek Jožka	252
2.	Cvoček	178
3.	Peanuts	126
4.	Barborka a Broček	51
5.	Jeskyně Saturn	48
6.	Příhody Pana Pudlíka	35
7.	Péťa a Břeťa	34
8.	Peruánský deník	32
9. -12.	Vzpouřa androidů Modrá rokle Ztracený kamarád Stínadla se bouří	24

Nejvyšší množství různých komiksů vycházelo v roce 1970, to jich redakce otiskla osm (Ježek Jožka, Přízrak chce tmu, Po 7 tisíciletích, Historky rodiny Kvítků, Host z vesmíru, Silonova zkáza, Příhody Pana Pudlíka, Boj o Larryho kótu). Šest různých komiksů si čtenáři mohli přečíst v roce 1971 a 1972. Oproti tomu v letech 1966, 1967, 1977, 1984, 1987, 1993, 1994 a 1995 nevyšel komiks ani jeden. Počet komiksů ve všech letech zaznamenávám v tabulce č. 2.

Komiksů, jež ve Svobodné slově vycházely opakovaně, bylo celkem 41, některé však byly vydávány ve více letech, což zaznamenávám v následující tabulce. Průměrně z celkového počtu komiksů, připadá na jeden rok 1,3 komiksu. V případě průměru, vycházejícího z tabulky č. 2, kde se jeden komiks vyskytuje ve více letech, připadají na jeden rok komiksy dva.

Tabulka č. 2: Počet komiksů v jednotlivých letech

	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Počet komiksů	0	0	5	5	8	6	6	3	2	3

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Počet komiksů	2	0	1	1	2	2	1	1	0	2

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Počet komiksů	1	0	2	2	3	2	1	0	0	0	1

Ve zkoumaném období se pouze jednou stalo, že vycházely tři různé komiksy *současně*. Od dubna do května roku 1970 redakce vydávala v jednu chvíli epizody z kreslených seriálů Ježek Jožka, Po 7 tisíciletích a Historiky rodiny Kvítků.

Nejvíce různých komiksů ve Svobodném slově vycházelo od kreslíře Miloše Nováka. Celkem patnáct komiksů bylo nakresleno jeho rukou. Jeho kreslené seriály vycházely v průběhu sedmi let a dohromady utvořily 216 epizod. První, Pan Voves, se objevil v roce 1968 a poslední s názvem Rytíři sopky v roce 1974. Ve většině případů kreslil podle příběhů Emila Škalouda (5x), Ladislava Langpaula (3x) a M. Procházky (2x). Ze scénáristů, jež psali různé komiksy, byly nejčastěji otiskována díla již zmíněného Emila Škalouda (5x), těsně za ním pak Jaroslava Foglara (4x).

Zařadit komiksy *tématicky* je poněkud obtížnější, protože každý by zapadal alespoň do dvou kategorií. Já jsem zaznamenala šest nejčastěji vyskytovaných žánrů, do kterých jsem komiksy zařadila. Mezi humoristické jsem počítala ty, které pobaví ja děti (Cvoček, Ježek Jožka, Barborka a Broček), tak děti i dospělé (Ptačí výchova, Robot Emílek), a nakonec pouze dospělé (Pan Voves, Novákovici nacvičují, Historiky rodiny Kvítků). Zvlášť jsem do kategorie detektivní s prvky sci-fi/fantasy zařadila trilogii o detektivu Dorgesovi, která má specifický žánr, jež se od běžné detektivky vyvíjí až k fantasy. Nejméně časté je pak čistě dívčí dobrodružství, zastoupené pouze komiksem Dobrodružství s klíčkem. Tuto kategorizaci zaznamenávám v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3: *Téma komiksu*

Humoristické (pro děti i dospělé)	18
Klukovská dobrodružství	9
Sci-fi/Fantasy	8
Detektivní s prvky sci-fi/fantasy	3
Historické	2
Dívčí dobrodružství	1

Komiksy jsem také rozdělila do čtyř kategorií podle *cílové skupiny*. Mnohdy je toto určení sporné, protože daný komiks mohl zabavit více jen jednu věkovou kategorii. Do kategorie pro děti předškolního věku řadím komiksy, které jsou vždy němé, protože předpokládám fakt, že tato skupina zatím neumí číst a prohlíží si pouze obrázky, které i bez textu vyjadřují příběh. Mezi děti mladší řadím ty, které už mají základy čtení a psaní zvládnuty, ale sci-fi nebo pointy jsou pro ně ještě nepochopitelné. Starším dětem přiřazuji ve většině případů právě komiksy se sci-fi a vědeckofantastickou tematikou, které už tomuto druhu rozumí. V kategorii dospělých se nejčastěji vyskytují komiksy satirické. V tabulce č. 4 zaznamenávám počet komiksů určených pro danou skupinu.

Tabulka č. 4: *Cílová skupina*

Děti předškolního věku	4
Mladší děti	16
Starší děti	13
Dospělí	8

Zvláštní pozornost bych chtěla věnovat více či méně humoristickým komiksům, ve kterých hrála hlavní roli dvojice *člověk a pes*. Toto přátelství bylo tématem v celkem čtyřech komiksech (Barborka a Broček, Pan Filutek a jeho pes, Cvoček, Peanuts). Psa měl také pan Pudlík a pan Koumák, zde však toto spojení nehrálo hlavní úlohu.

Většina komiksů, která vycházela ve Svobodném slově, byla dílem *českých autorů*. Dohromady jich bylo 38 (zde započítávám i anonymní komiksy Příhody Pana Pudlíka a Pan Koumák). Pouze *tři* komiksy byly *původně zahraniční*. Byl to americký Peanuts, německý komiks Blaff & Biene (v překladu Barborka a Broček) a polský Pan Filutek.

Co se u komiksů proměňovalo, byl také způsob *zapisování promluv*. Některé byly němé, některé měly promluvy v bublinách nebo volně ve vinětě, jiné byly doplněny textem pod panely. Ty se ve Svobodném slově vyskytly pouze dvakrát. Byly to Příběhy Frantíka Klinděry v roce 1968 a Melounek v roce 1975. V tabulce č. 5 zaznamenávám, která ze všech zmíněných možností byla nejčastější.

Tabulka č. 5: Zapisování promluv

Bublíny/Volně ve vinětě	27
Němé	7
Kombinace	5
Text pod panely	2

Spousta prvků se lišila, ale přece jen měla většina komiksů i něco společného. Jedná se o autora, kterým byl v 95 % *muž*. Pouze dva komiksy byly dílem *ženy*. Na druhou stranu, co se počtu epizod týče, seriál o Cvočkovi Jitky Hrnčířové měl 178 epizod, čímž by autorka mohla konkurovat nejčastěji vydávaným tvůrcům Ježka Jožky. Druhým, ženou napsaným a nakresleným, seriálem bylo Dobrodružství s klíčkem autorky Jitky Šafusové.

Zajímala jsem se také o *aktuálnost* komiksů. Zjistila jsem, že většina mohla být, a také byla, vydána i v jinou dobu. Ve spoustě případů šlo o reedici komiksu, mnohdy redakce zaplnila prázdné místo seriálem staršího data. Pouze čtyři komiksy reagovaly na aktuální dění. Jednalo se o satirické příběhy Novákovíc nacvičujících, kteří trénovali na spartakiádu, jež byla zahájena dva dny před posledním vydáním seriálu. V druhém případě se také jednalo o satiru, tentokrát v komiksu Pan Voves. Narážky na dobu je možné najít snad v každé epizodě. Např. v prvním díle s názvem Pan Voves řeší ekonomii, se hlavní postava zabývá demokratizací, uhelnými sklady a koksem, jeho žena probírá v televizi vystupující Martu Kubišovou. Epizoda s názvem Pan Voves federalizuje mluví sama za sebe už svým názvem. Do jisté míry byl aktuální i Robot Emílek, který přišel z televize k redaktorovi Psandírkovi, zúčastnil se pionýrské schůze a junáckého tábora. Dobové odkazy jsou také v komiksu Historiky rodiny Kvítků, kde v jedné epizodě projíždějí tanky a v jiné se volí Miss 1970.

Jak už jsem zmiňovala výše, pouze dva komiksy vyšly ve Svobodném slově *anonymně*. Jednalo se o Příhody Pana Pudlíka a strip Pan Koumák, u něhož je pouze zmíněno, že se jedná o kresby z archivu autora, který je však neznámý. U komiksově trilogie Mahagonový hausbot, Hotel Victoria a Přízrak chce tmu kreslíře Miloše Nováka, není nikde

zmíněný autor scénáře, stejně jako u komiksu Tom & Luk chrání přírodu kreslíře Jiřího Filípka.

Strip je v různé literatuře definován různě, Helena Diesing počítá mezi stripy jen to, co je horizontálně orientované a v pruhu, autoři Dějin československého komiksu 20. století však za strip považují i komiks čtvercový o velikosti dvakrát dvě viněty (Cvoček, Ježek Jožka, Barborka a Broček). Jak už jsem zmiňovala výše (viz 2.3), ve svém zkoumání se držím doslovného překladu slova strip, proto zde řadím pouze pruhy za sebou poskládaných panelů, ať už horizontálně nebo vertikálně. Stripů, které dodržují tuto charakteristiku, se ve Svobodném slově objevilo celkem šest, konkrétně Robot Emílek, Historky rodiny Kvítků, Příhody Pana Pudlíka, Melounek, Peanuts, Pan Koumák. Ze jmenovaných pouze Melounek a několik epizod o panu Pudlíkovi bylo orientováno vertikálně.

Jak jsem zmiňovala již při definování komiksu (viz 2.2), v práci jsem zacházela s pojmem kreslený seriál jako se synonymem komiksu, vzhledem k tomu, že minimálně do roku 1989 se výraz komiks v Československu nepoužíval. V následujícím přehledu však považuji za *seriál* ty komiksy, které vyšly ve dvou nebo více sériích. Jako první to byl již několikrát zmiňovaný detektivní komiks s prvky fantasy a sci-fi o detektivu Dorgesovi z pera Miloše Nováka. Tento komiks vyšel ve třech sériích s názvy Mahagonový hausbot (13 epizod), Hotel Victoria (23 epizod) a Přízrak chce tmu (11 epizod). Druhé série se také dočkal komiks Rytíři sopky (9 a 8 epizod), jehož název zůstal i v pokračování stejný. Nejvíce sérií se dočkal dětský hrdina Cvoček, který začal vycházet jako série s různými názvy a bez návaznosti (17 epizod), poté následovaly Příhody psa Cvočka (83 epizod), Cvoček hledá Pepíka (9 epizod), Cvoček hlídá klubovnu (7 epizod), Cvoček letí do světa (15 epizod), Cvoček a papoušek (8 epizod), Cvoček na táboře (9 epizod), Vánoční soutěž s Cvočkem (3 epizody). Jako poslední vyšla ve třech sériích s názvy Modrá rokle (24 epizod), Ztracený kamarád (24 epizod) a Jeskyně Saturn (48 epizod), dobrodružství „saturňáků“.

Tabulka č. 6: Komiksové seriály

	Počet sérií	Počet epizod	Rok vydání
Detektiv Dorges	3	47	1968–1970
Rytíři sopky	2	17	1973–1974
Cvoček	8	178	1978–1981
Klub Saturn	3	96	1988–1991

Největší počet vinět v epizodě byl šestnáct. Tyto epizody byly součástí komiksů Modrá rokle a Ztracený kamarád. U Modré rokle se jednalo o pátou epizodu s názvem Konec všech nadějí. Ztracený kamarád jich obsahoval více: Nepohodlný vyzvědač, Z kroniky odvážných srdcí, Jarek Biháň zradil, Kdo promluvil, Cesta do neznámého podsvětí, Odvážný podnik, Denny v těžké podezření, Nečekaná noční návštěva, Zajatec vypovídá, Saturn zve Viktora do klubu. Zvláštní případ pouze jedné viněty v epizodě se vyskytl u stripů Peanuts a Pan Koumák. U stripu o Snoopym to bylo běžné, v druhém zmíněném šlo pouze o pokračování s názvem Pan Koumák na státní návštěvě.

7. Závěr

Cílem této práce bylo zmapovat vývoj komiksu v jednom z československých deníků. Zabývala jsem se komiksy a stripy, které vycházely ve třech dekadách brněnské mutace deníku Svobodné slovo. Jak jsem si stanovila v cílech práce, každý komiks jsem zvlášť charakterizovala a dále jsem sledovala prvky, které komiksy měly společné nebo se díky nim lišily. Zjistila jsem, že komiksy měly různou podobu i téma, dokonce i cílovou skupinu, čímž se vyvrátil dojem společnosti, že kreslené seriály jsou pouze pro nejmenší čtenáře.

Potvrdilo se, že komiks v tomto deníku zažíval vzestupy i pády, stejně tak, jako to bylo i s ostatními kreslenými seriály ve 20. století na našem území. Ročníky přeplněné komiksy střídaly ty, ve kterých se nevyskytl ani jeden.

Můj výzkum začal rokem 1966, kdy v Československu ještě vládla cenzura. To potvrzují i roky 1966 a 1967, kdy se ve Svobodném slově nevyskytoval žádný komiks. V roce 1968 kdy byla cenzura oficiálně zrušena novelou Tiskového zákona, se ve Svobodném slově objevil první komiks pro děti od Josefa Lady *Příběhy Frantíka Klinděry*. Naopak následující vlna cenzur po invazi sovětských vojsk komiksy ve Svobodném slově prakticky neovlivňovala. Stejně tak sametová revoluce nepřinesla větší „úrodu“ v této oblasti, jak jsem očekávala. V roce 1989 vycházel od srpna komiks zakazovaného autora Jaroslava Foglara *Stínadla se bouří* a bez jakékoli přestávky jej redakce vydávala až do roku 1990. Včetně tohoto komiksu jich po listopadu vyšlo už pouze pět. Což dokazuje fakt, že cenzura a svoboda neměly tak velký vliv na sobotní přílohu deníku Svobodné slovo a má domněnka, že společenské změny budou mít na tyto konkrétní komiksy vliv, se nepotvrdila. Zda komiksy byly aktuální a reagovaly na dobu, ve které byly vydávány jsem zjišťovala v kapitole 6.

Ve své bakalářské práci jsem charakterizovala všech 41 komiksů a stripů, jež měly název a kromě Příhod Pana Pudlíka a Pana Koumáka měly známého autora. Všechny tyto komiksy vycházely v rubrikách Slovo na sobotu, Slovíčko a Kvítko, které stejně jako komiksy postupně zanikaly a vracely se. Jediný strip, který vycházel i mimo tyto rubriky byl Peanuts.

Práce má jak přehledový, tak analytický charakter. Jejím úkolem je přiblížit část ze zábavných rubrik již „trochu zaprášeného“ deníku. Tato bakalářská práce by v budoucnu mohla být rozšířena o kreslené vtipy, které jak už jsem zmiňovala výše (viz. 2.2), vycházely v rubrice Kvítko a o komiksy bez autora a názvu, které jsem neuvedla v podkapitole 5.44.

8. Seznam zkratek

čs. - československý/á

ČSSR- Československá socialistická republika

KSČ- Komunistická strana Československa

KSSS- Komunistická strana Sovětského svazu

OF- Občanské fórum

ÚV KSČ- Ústřední výbor komunistické strany Československa

VPN- Verejnosť proti násiliu

9. Seznam použité literatury a pramenů

Použitá literatura

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288.

BEZDĚKOVÁ, Olga. *Po stopách kreslených seriálů*. 1.vyd. Praha: Volvox Globator, 2012, 236 s. ISBN 978-80-7207-861-5.

BEZDĚKOVÁ, Olga a Milan KREJČÍ. *Po stopách kreslených seriálů*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012, 264 s. ISBN 978-80-7207-862-2.

CUHRA, Jaroslav, Jiří ELLINGER, Adéla GJURIČOVÁ a Vít SMETANA. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý od roku 1918*. Praha: Paseka, 2006, 358 s. ISBN 80-7185-794-7.

DIESING, Helena. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. Praha: Verzone, 2011, 359 s. ISBN 978-809-0454-682.

GROENSTEEN, Thierry. *Stavba komiksu*. 1. vyd. Brno: Host, 2005, 218 s. ISBN 80-729-4141-0.

HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. 1. vyd. Praha: Libri, 2007, 378 s. ISBN 978-80-7277-165-3.

KOŘÍNEK, Pavel a Tomáš PROKŮPEK, eds. *Signály z neznáma: Český komiks 1922-2012*. 1. vyd. ISBN 978-807-4670-121.

LÁDEK, Josef a Robert PAVELKA. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Praha: XYZ nakladatelství, 2010, 272 s. ISBN 978-80-7388-462-8.

MCCLLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7381-419-9.

NECHVÁTALOVÁ, Zuzana. *K jazyku a stylu události let 1968-1969 v československých denících*. 2008. Diplomová práce. Jihočeská univerzita.

PROKŮPEK, Tomáš, Pavel KOŘÍNEK, Martin FORET a Michal JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2014, 424 s. ISBN 978-80-7470-061-3.

Použité elektronické zdroje

PROKŮPEK, Tomáš. Zemřel Svatopluk Hrnčíř, nenápadný titán českého komiksu. [online]. 2014 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2014/09/zemrel-svatopluk-hrncir-nenapadny-titan-ceskeho-komiksu/>

SCHRABAL, Josef. Slovo už není svobodné. *Newyorské listy* [online]. 1997 [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://newyorskelisty.com/nyl/1997/n3/slovo.html>

SÍGL, Miroslav. KNIHA: Balkón Melantrichu, listopad 89. [online]. 2010 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/kniha-balkon-melantrichu-listopad-89-dbj-p_politika.aspx?c=A101201_223517_p_politika_wag

Použité prameny

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1966. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1967. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1968. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1969. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1970. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1971. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1972. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1973. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1974. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1975. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1976. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1977. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1978. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1979. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1980. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1981. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1982. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1983. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1984. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1985. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1986. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1987. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1988. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1989. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1990. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1991. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1992. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1993. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1994. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1995. ISSN 0231-732X.

Svobodné slovo: ústřední orgán čs. strany národně socialistické. Brno, roč. 1996. ISSN 0231-732X.

10. Přílohy

Seznam příloh

1. První epizoda komiksu Příběhy Frantíka Klinděry
2. První epizoda z komiksu Pan Voves
3. 200. epizoda z komiksu Ježek Jožka
4. Jediná epizoda s bublinou z komiksu Příhody Pana Pudlíka
5. Epizoda z komiksu Předměstí rezavého prachu
6. Epizoda z komiksu Pan Filutek a jeho pes
7. Epizoda z komiksu Příhody psa Cvočka
8. Epizoda z komiksu Ptačí výchova
9. Epizoda z komiksu Ztracený kamarád s Jaroslavem Foglarem
10. Upoutávka na komiks Jeskyně Saturn
11. Epizoda ze seriálu Peanuts

JOSEF LADA

PŘÍBĚHY FRANTÍKA KLINDĚRY

V jednom lese žil kouzelník, který náruživě šňupal. Jednou však zjistil, že už nemá ani prášek tabáku. A vykouzlit si ho nesměl.

Tabák se vyčarovat nesmí proto, že je stát ním výrobkem. Kouzelník tedy musel sehnat někoho, kdo by mu pro tabák došel. A tak od kraje lesa až ke svému příbytku vyčaroval řadu krásných hříbů a čekal.

A zrovna šel na houby Frantík Klinděra. Dychtivě sbíral hříby, až se dostal ke kouzelníkovi.

„Tu máš, dojdi mi pro tabák!“ povídal mu kouzelník. „Až ho přineseš, dostaneš od cesty něco, co tě bude víc těšit než pětikoruna.“

Když Frantík tabák přinesl, řekl mu kouzelník: „Dám ti od cesty moc, že se můžeš proměnit, kdykoliv budeš chtít, v jakékoliv zvíře a zase naopak v kluka.“

Frantík to hned zkusil a proměnil se v čuníka. Potom si přál, aby se stal opět klukem. „Sláva,“ řekl si. „tohle je něco pro mne. To bude zase jednou legrace!“

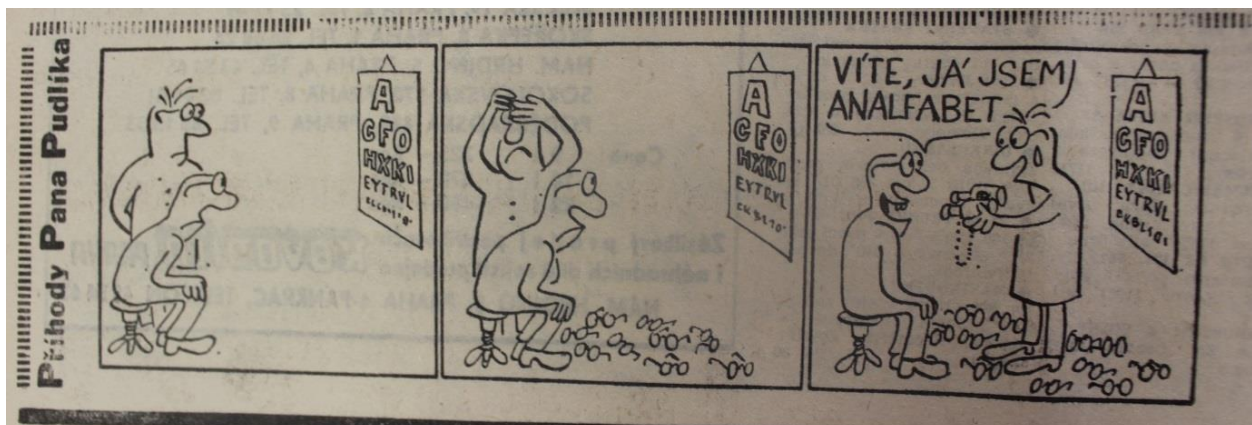
Obrázková příloha č. 2: První epizoda z komiksu Pan Voves (vyd. 6. 7. 1968)

Obrázková příloha č. 3: 200. epizoda z komiksu Ježek Jožka (vyd. 1. 9. 1973)

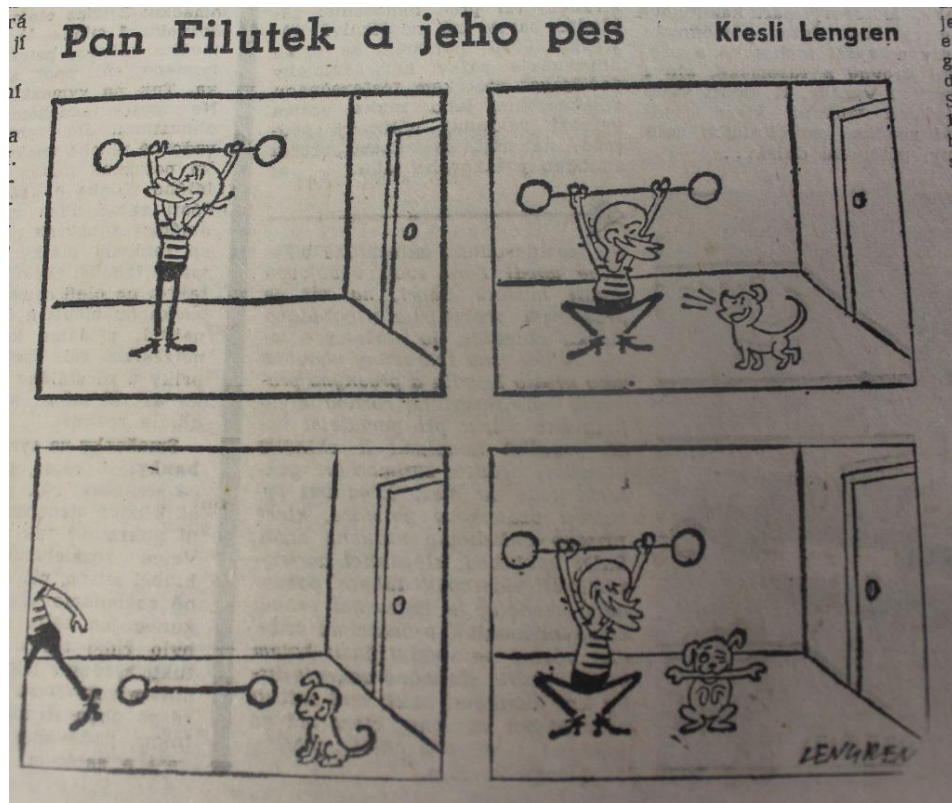
Obrázková příloha č. 4: Jediná epizoda s bublinou z komiksu Příhody Pana Pudlíka (vyd. 8. 5. 1971)

Obrázková příloha č. 5: Epizoda z komiksu Předměstí rezavého prachu (vyd. 22. 7. 1972)

Obrázková příloha č. 6: Epizoda z komiksu Pan Filutek a jeho pes (vyd. 20. 3. 1976)

Obrázková příloha č. 7: Epizoda z komiksu Příhody psa Cvočka (vyd. 16. 2. 1980)

3. 6. 1989)

Obrázková příloha č. 10: Upoutávka na komiks Jeskyně Saturn (vyd. 27. 1. 1990)

Za ztraceným kamarádem

Slovíčko uvádí PREMIÉRU
 Z PRODUKCE ČESKÉ SPELEOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI
 PODLE NÁMETU A SCÉNÁŽE KTERÝ NAPISAL LEGENDÁRNÍ
JAROSLAV FOGLAR kreslený seriál

JESKYNE SATURN

VIKTOR, JESTĚ NIC NEVÍŠ O TOM TVĚM ZTRACENÉM ELVIM?

ELVI BYLA JEHO PŘEZDÍVKA. SPRÁVNĚ SE JMENOVAL EMIL, VIDEČKÝ. ALE NIC O NĚM NEVÍM. NĚKAM SE PŘY ORSTHOVALI, ALE JESTLI ELVI S NIMI, TO NEVÍM.

TY, TĚB SE NĚCO STANE!

1. POKRAČOVÁNÍ PŘEČTĚ!

by S. NUBEK

NA SKLONKU loňského léta jsme na tomto místě ve Slovičku opustili chlapce Dennyho i jeho kamarády z klubu Saturn, jejichž dobrodružné příhody jsme sledovali nejprve v části nazvané Modrá rokle, a potom v jejím pokračování Ztracený kamarád. Před námi je třetí část seriálu spisovatele Jaroslava Foglara s kresbami Káji Soudka — Jeskyně Saturn.

Půlroční pauza ovšem není malá a tak si nyní krátce připomeňme to, co nám autoři seriálu vyličili až dosud. Denny, nadějný sportovec, utrpěl jednoho zimního podvečera na kluzišti vážné zranění, které mu úmyslně způsobili dva neznámí výrostci. Když se uzdraví, začne po nich pátrat. Náhodně se seznámí s chlapec-kým klubem Saturn a stává se jeho členem. Společně podnikají výpravy daleko za město a dostávají se až do kraje plného starých lomů, opuštěných štol, podzemních chodeb a jeskyň. Při jedné takové výpravě dokonce zachrání právě ty dva ničemy Haryka a Mildu, na které má Denny tak špatnou vzpomínku, a s nimi i jejich kumpána přezdívaného Fretka. Na svém tábořišti naleznou hoši z klubu Saturn stopy po dvojici chlapců, kteří sem chodili už před nimi. Objeví mj. i jejich kroniku a z té se dozvědí nejen to, že ti dva se jmenovali Viktor a Elvi, ale ještě i to, že onen Elvi jednou, když se vydal na chetném nafukovacím člunu sám přes jezero směrem k malému ostrůvku, zmizel beze stopy. S Viktorem se hoši nakonec i setkají a on jim příhodu o ztraceném kamarádovi potvrdí. A zase se do společného pátrání po Elvim připlete trojice výtečníků již dříve známých z Modré rokle. Klub Saturn jim opět dá za vyučnou a ve Viktorovi získává nového člena. O tom, co se seběhlo dál, se společně dozvíte v připravovaném třetím díle našeho seriálu. Začíná už za týden.

(jat)

Obrázková příloha č. 11: Epizoda ze seriálu Peanuts (vyd. 15. 1. 1992)

PEANUTS • Seriál PEANUTS • Seriál PEANUTS • Seriál PEANUTS • Seriál PEANUTS

CHRR.

JÁ NESPÍM!!

JSEM NEPŘIPRAVENÁ, NEPORÁDĚNÁ, NEPOSEDNÁ, NEUKÁZNĚNÁ, ALE NESPÍM!

© 1991 United Feature Syndicate, Inc.

3-25

STANIS